

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa – profil praktyczny)

**dokonanej w dniach 8-9 stycznia 2017 r. na kierunku „ogrodnictwo”
prowadzonym w obszarze nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, w dziedzinie
nauk rolniczych, w dyscyplinie naukowej ogrodnictwo
na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym realizowanym w formie
studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
na Wydziale Nauk Przyrodniczych i Technicznych
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodnicząca: prof. dr hab. Grażyna Jaworska – członek PKA

członkowie:

prof. dr hab. Marzena Błażewicz-Woźniak – członek PKA

dr hab. Renata Dobromilska – ekspert PKA

dr hab. Anna Bąkiewicz - ekspert ds. pracodawców

**mgr Agnieszka Socha-Woźniak – ekspert ds. wewnętrznego systemu zapewnienia
jakości kształcenia**

Angelika Karbowa – ekspert PKA ds. studenckich

INFORMACJA O WIZYTACJI I JEJ PRZEBIEGU

Ocena jakości kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Skierniewicach przeprowadzona została z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Prezydium PKA na rok akademicki 2016/2017. Polska Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała jakość kształcenia na powyższym kierunku studiów. Poprzednia wizytacja na kierunku „ogrodnictwo” przeprowadzona była w roku akademickim 2010/2011 – kierunek ten otrzymał wówczas ocenę pozytywną wyrażoną Uchwałą Prezydium PKA z dnia 7 lipca 2011 r. Na podstawie przeprowadzonej wizytacji Zespół PKA takie kryteria jak struktura kwalifikacji absolwenta, plany studiów i programy nauczania, kadre naukowo-dydaktyczną, efekty kształcenia oraz sprawy studenckie ocenił „w pełni”. Ocenę znacząco uzyskały takie wyróżniki jakości kształcenia jak baza dydaktyczna, kultura prawna jednostki oraz kontakty z otoczeniem. Największe zastrzeżenia dotyczyły funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, bowiem w uchwale PKA zwrócono Uczelni uwagę, że system powinien obejmować wszystkie obszary mające wpływ na jakość kształcenia. Dlatego

też, Zespół PKA w trakcie omawianej w przedkładanym raporcie wizytacji zwrócił szczególną uwagę na wdrożenie odpowiednich działań naprawczych, w tych kryteriach, które przy poprzedniej nie zostały ocenione „w pełni”.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni oraz Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac etapowych i dyplomowych. Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

**OCENA SPEŁNIENIA KRYTERIÓW OCENY
PROGRAMOWEJ DLA KIERUNKÓW STUDIÓW
O PROFILU PRAKTYCZNYM**

Kryterium oceny	Ocena końcowa spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia		X			
2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia		X			
3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia		X			
4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu praktycznym i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia		X			
5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się i wchodzenia na rynek pracy		X			
6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów		X			

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe informacje i syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli nr 1.

Max. 1800 znaków (ze spacjami)

Tabela nr 1

Kryterium	Ocena końcowa spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znaczaco	częściowo	niedostatecznie
Uwaga: należy wymienić tylko te kryteria, w odniesieniu do których nastąpiła zmiana oceny					

1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiając osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

1.1 Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest zgodna z misją i strategią rozwoju uczelni, odpowiada celom określonym w strategii jednostki oraz w polityce zapewnienia jakości, a także uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe właściwe dla danego zakresu kształcenia. *

1.2 Plany rozwoju kierunku uwzględniają tendencje zmian dotyczących wymagań związanych z przygotowaniem do działalności zawodowej, właściwej dla ocenianego kierunku, są zorientowane na potrzeby studentów oraz otoczenia społecznego, gospodarczego lub kulturalnego, w tym w szczególności rynku pracy.

1.3 Jednostka przyporządkowała oceniany kierunek studiów do obszaru/obszarów kształcenia oraz wskazała dziedzinę/dziedziny nauki¹ oraz dyscyplinę/dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku.

1.4. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów są spójne z wybranymi efektami kształcenia dla obszaru/obszarów kształcenia, poziomu i profilu praktycznego, do którego/których kierunek ten został przyporządkowany, określonymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalający na stworzenie systemu ich weryfikacji. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), efekty kształcenia są także zgodne ze standardami określonymi w przepisach wydanych na podstawie

¹ Określenia: obszar wiedzy, dziedzina nauki i dyscyplina naukowa, dorobek naukowy, osiągnięcia naukowe, stopień i tytuł naukowy oznaczają odpowiednio: obszar sztuki, dziedziny sztuki i dyscypliny artystyczne, dorobek artystyczny, osiągnięcia artystyczne oraz stopień i tytuł w zakresie sztuki.

wymienionych artykułów ustawy. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku, uwzględniają w szczególności zdobywanie przez studentów umiejętności praktycznych, w tym umożliwiają uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu i kompetencji niezbędnych na rynku pracy, oraz dalszą edukację. *

1.5 Program studiów dla ocenianego kierunku oraz organizacja i realizacja procesu kształcenia, umożliwiają studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi kształcenia określone dla ocenianego kierunku o profilu praktycznym. *

1.5.1. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, program studiów dostosowany jest do warunków określonych w standardach zawartych w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy. W przypadku kierunku lekarskiego i lekarsko-dentystycznego uwzględnia także ramowy program zajęć praktycznych określony przez Ministra Zdrowia.

1.5.2 Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia oraz uwzględnia w szczególności aktualnie stosowane w praktyce rozwiązania naukowe związane z zakresem ocenianego kierunku oraz potrzeby rynku pracy. *

1.5.3. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności umiejętności praktycznych oraz kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy.

1.5.4. Czas trwania kształcenia umożliwia realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS.

1.5.5. Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności uwzględnia przypisanie modułom zajęć związanych z praktycznym przygotowaniem zawodowym więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS. *

1.5.6. Jednostka powinna zapewnić studentowi elastyczność w doborze modułów kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS wymaganej do osiągnięcia kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia na ocenianym kierunku, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej. *

1.5.7 Dobór form zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku, ich organizacja, w tym liczebność grup na poszczególnych zajęciach, a także proporcje liczby godzin różnych form zajęć umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w szczególności umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy. Zajęcia związane z praktycznym przygotowaniem zawodowym odbywają się w warunkach właściwych dla zakresu działalności zawodowej związanej z ocenianym kierunkiem, w sposób umożliwiający bezpośrednie wykonywanie czynności praktycznych przez studentów. Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość spełnia warunki określone przepisami prawa, w tym w zakresie zdobywania umiejętności praktycznych, które powinno odbywać się w warunkach rzeczywistych. *

1.5.8. Jednostka określiła efekty kształcenia dla praktyk zawodowych i metody ich weryfikacji, zapewnia realizację tych praktyk w wymiarze określonym dla programu studiów o profilu praktycznym, a także ich właściwą organizację, w tym w szczególności dobór instytucji o zakresie działalności odpowiednim do efektów kształcenia zakładanych dla ocenianego kierunku, oraz liczbę miejsc odbywania praktyk dostosowaną do liczby studentów kierunku. *

1.5.9. Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, np. poprzez realizację programu kształcenia w językach obcych, prowadzenie zajęć w językach obcych, ofertę kształcenia dla studentów zagranicznych, a także prowadzenie studiów wspólnie z zagranicznymi uczelniami lub instytucjami naukowymi.

1.6. Polityka rekrutacyjna umożliwia właściwy dobór kandydatów.

1.6.1. Zasady i procedury rekrutacji zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia w jednostce oraz uwzględniają zasadę zapewnienia im równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2. Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku umożliwiają identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do

efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów.

1.7. System sprawdzania i oceniania umożliwia monitorowanie postępów w uczeniu się oraz ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. *

1.7.1 Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia, wspomagają studentów w procesie uczenia się i umożliwiają skuteczne sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia każdego z zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy, na każdym etapie procesu kształcenia, także na etapie przygotowywania pracy dyplomowej i przeprowadzania egzaminu dyplomowego, w toku praktyk zawodowych, oraz w odniesieniu do wszystkich zajęć, w tym zajęć z języków obcych.

1.7.2. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. W przypadku prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość stosowane są metody weryfikacji i oceny efektów kształcenia właściwe dla tej formy zajęć. *

1. Ocena – w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

Strategia rozwoju PWSZ w Skierniewicach na lata 2012-2016 została przyjęta Uchwałą nr 121/II/2011 Senatu z dnia 11 listopada 2011 r. Uchwałą nr 223/III/2016 z dnia 19 grudnia 2016 r. Senat przyjął strategię rozwoju PWSZ w Skierniewicach na lata 2017-2020. Załącznik nr 3 tej uchwały zawiera strategię rozwoju Wydziału Nauk Przyrodniczych i Technicznych PWSZ w tym także kierunku *ogrodnictwo*. Biorąc pod uwagę osiągnięcie spójności rozwoju PWSZ i regionu, w tym powiatu skierniewickiego i miasta Skierniewice strategia uczelni jest ukierunkowana na: I. *Podwyższenie jakości i efektywności procesu kształcenia*; II. *Doskonalenie infrastruktury wspierającej proces kształcenia*; III. *Wzmocnienie pozycji Uczelni*. Koncepcja kształcenia na kierunku *ogrodnictwo* ma umożliwiać realizację tych trzech kluczowych celów strategicznych. Jest więc ściśle powiązana z misją uczelni oraz strategią jej dalszego rozwoju. Podstawowym zadaniem jest praktyczne kształcenie wykwalifikowanych kadr inżynierskich, które będą przygotowane do podjęcia w przyszłości pracy bądź otworzenia własnej działalności gospodarczej w jednym z kluczowych, a jednocześnie tradycyjnych dla regionu skierniewickiego obszarów. Takim obszarem jest w tym wypadku ogrodnictwo. Z misji uczelni wynika również praktykowana na kierunku ścisła współpraca ze środowiskiem lokalnym w realizacji założeń koncepcji oraz programu kształcenia. Skierniewice są „stolicą nauk ogrodniczych” stąd misją jest prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie szeroko pojętego ogrodnictwa. Kierunek *ogrodnictwo* jest odpowiedzią PWSZ na regionalne zapotrzebowanie i w związku z tym kształci wykwalifikowanych ogrodników o szerokiej wiedzy i umiejętnościach praktycznych. Absolwent studiów I stopnia jest wyposażony w wiedzę i umiejętności pozwalające na kontynuację procesu kształcenia na wyższych stopniach studiów w uczelniach o charakterze akademickim. Służy temu ścisła współpraca Instytutu Nauk Przyrodniczych PWSZ z Instytutem Ogrodnictwa w Skierniewicach i SGGW w Warszawie.

Strategia Wydziału w odniesieniu do kierunku „ogrodnictwo” uwzględnia malejące zainteresowanie tym kierunkiem studiów, jak również wyniki monitorowania losów absolwentów, sugestie studentów i pracodawców. Cele wyznaczone dla kierunku „ogrodnictwo” są precyzyjnie sformułowane i obejmują m.in. „dążenie do zwiększenia udziału prac dyplomowych pisanych we współpracy z podmiotami przemysłowymi”. Narzędziem realizacji strategii ma być m.in. współpraca społeczności akademickiej z lokalnymi interesariuszami w celu rozwoju osobistego i na rzecz rozwoju regionalnego.

Władze Wydziału zdają sobie sprawę z tego, że kandydaci na studia na kierunku ogrodnictwo,

w większości pracują w gospodarstwach ogrodniczych lub nawet je prowadzą i dlatego mają skonkretyzowane oczekiwania dot. ewentualnych usprawnień, które chcieliby zrealizować na podstawie kwalifikacji uzyskanych w trakcie studiów. Co prawda w trakcie wizytacji nie uzyskano informacji o tym, czy pracodawcy deklarujący współpracę z Wydziałem opiniowali Strategię Rozwoju Wydziału, ale byli oni przekonani, że kierunki działania Wydziału są zbieżne z potrzebami otoczenia-społeczno-gospodarczego. Świadczy o tym również to, że lokalni przedsiębiorcy chętnie przyjmują praktykantów oraz zatrudniają absolwentów i uważają, że Wydział dobrze przygotowuje studentów do zawodu.

Koncepcja kształcenia na wizytowanym kierunku „ogrodnictwo” jest w dużej mierze wzorowana na założeniach zawartych w standardach kształcenia obowiązujących do 2012 r. Dlatego też realizowany program kształcenia jest zbliżony do programów, które obowiązują na większości uniwersytetach prowadzących kierunek „ogrodnictwo”.

Program kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” jest stale modyfikowany, a plany rozwoju kierunku uwzględniają najnowsze wymagania związane z przygotowaniem absolwentów do działalności zawodowej. Wynika to m.in. ze ścisłej współpracy z interesariuszami zewnętrznymi. Efektem otwarcia na potrzeby otoczenia była zmiana profilu kształcenia z ogólnouczelnianego na profil praktyczny. Skierniewice są doskonałym miejscem do realizacji kształcenia praktycznego w zakresie ogrodnictwa z uwagą na ścisłą współpracę z Instytutem Ogrodnictwa.

Uczelnia bardzo uważnie monitoruje sytuację na okolicznym rynku pracy i wykorzystuje określone narzędzia. W szczególności, zrealizowany w okresie 03.2011-04.2012 projekt UE "Wszechnica Skierniewicka" POKL 9.3, miał na celu przeprowadzenie monitoringu potrzeb związanych z ofertą edukacyjną Uczelni. Rezultaty projektu wykorzystano w procesie określania efektów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz specjalności.

"Program rozwojowy PWSZ w Skierniewicach" zrealizowany od w latach 2013 – 2015 miał na celu „wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni... poprzez realizację programu rozwojowego obejmującego wieloaspektowe wsparcie procesu kształcenia takie jak organizacja praktyk i staży, wyjazdy studyjne, spotkania z ludźmi sukcesu, zajęcia wyrównawcze, rozszerzenie oferty szkoleniowej i doradczej Biura Karier, rozwinięcie systemu elektronicznego do Badania Losów Zawodowych Studentów...” W efekcie wprowadzono nowe rozwiązania w zakresie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, głównie dotyczące praktyk zawodowych. W regulaminie praktyk uwzględniono również arkusz oceny osiągnięcia efektów kształcenia przez pracodawcę oraz hospitację praktyk przez opiekuna uczelnianego.

Uczelnia (do 30.09.18) realizuje na zlecenie MNiSW projekt pt.: **‘Program praktyk zawodowych w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych’**, który ma na celu wypracowanie systemu praktyk, dostosowanych do lokalnego rynku pracy w subregionie, który też może być wprowadzony jako rozwiązanie systemowe dla wyższych szkół zawodowych. Powyższe działanie opiera się na współpracy z interesariuszami zewnętrznymi. Projekt daje możliwość ściślejszego powiązania studiów ze środowiskiem pracy i w efekcie szansę na lepsze przygotowanie studentów do wejścia na rynek pracy. Dla Uczelni oznacza to możliwość intensyfikacji współpracy z przedsiębiorstwami w zakresie zarówno badań, jak i dydaktyki a dla pracodawców ułatwienie dostępu do studentów z ofertami praktyk i większe możliwości oddziaływania na kształt studiów.

W 2015 roku Uczelnia wspólnie z Urzędem Miasta Skierniewice przeprowadziła badania potrzeb edukacyjnych młodzieży w Skierniewicach. W badaniach ogółem wzięło udział 1089 osób. W badaniach uwzględniono ocenę oferty edukacyjnej PWSZ (zainteresowanie kształceniem na kierunku „ogrodnictwo” było bardzo małe). Uczelnia korzysta również na bieżąco z zasobów Skierniewickiego Obserwatorium Rynku Pracy prowadzonego przez Powiatowy Urząd Pracy w Skierniewicach. Podczas wizytacji lokalni przedsiębiorcy stwierdzili, że lokalny rynek pracy został już nasycony wysoko wykwalifikowaną kadrą absolwentów ocenianego kierunku i w celu wykorzystania potencjału

Wydziału zaproponowali kilka kierunków dalszego rozwoju edukacji na Wydziale, m.in. związanej z żywnością ekologiczną i dietetyczną.

Plany rozwoju kierunku w dużej mierze zależą od skali zainteresowania ze strony kandydatów na studia. Podstawową trudnością dla dalszego rozwoju kierunku jest zdecydowanie zbyt mała liczba kandydatów na studia, w szczególności na studia stacjonarne. W roku akademickim 2016/17, ze względu na niewystarczającą liczbę chętnych, wstrzymano rekrutację na kierunku. Utrzymanie kierunku jest warunkiem kontynuacji studiów podyplomowych. Zaspokojeniu zainteresowań i oczekiwań zawodowych studentów służyć będzie właściwy dobór przedmiotów fakultatywnych oraz tematyki prac dyplomowych. Natomiast w miarę zwiększania liczby studentów, uwzględniając specyfikę oraz potrzeby regionu, planowane jest uruchomienie nowych specjalności i zastąpienie istniejących obecnie dwóch (produkcja ogrodnicza, kształtowanie terenów zieleni) – czterema (sadownictwo i szkółkarstwo, warzywnictwo, projektowanie i kształtowanie terenów zieleni, kwaciarstwo i rośliny ozdobne).

Kształcenie na kierunku „ogrodnictwo” na poziomie studiów I stopnia w PWSZ w Skierniewicach rozpoczęto w roku akademickim 2005/2006 (DSW-2-MR-4002-39/05). Jednostka stosownymi uchwałami przyporządkowała oceniany kierunek studiów do obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych (Uchwała 241/II/2013 Senatu PWSZ z dn. 27 maja 2013 r. w sprawie przyjęcia kierunkowych efektów kształcenia na kierunku „Ogrodnictwo” o profilu praktycznym prowadzonym w PWSZ w Skierniewicach; Uchwała nr 153/III/2015 Senatu PWSZ z dn. 25 września 2015 r. w sprawie przyjęcia planów i programu studiów na kierunku Ogrodnictwo). Efekty kształcenia na studiach I stopnia kierunku „ogrodnictwo” odnoszą się w pełni do tego obszaru kształcenia, do dziedziny nauk rolniczych, dyscypliny ogrodnictwo. Uwzględniają również pełen zakres efektów kształcenia prowadzących do uzyskania kompetencji inżynierskich.

Efekty kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” o profilu ogólnoakademickim zostały przyjęte Uchwałą nr 167/II/2012 Senatu PWSZ z dnia 21 maja 2012 r. Rok później, biorąc pod uwagę strategię rozwoju kierunku, nastąpiła zmiana profilu kształcenia. 27 maja 2013 r. Senat PWSZ w Skierniewicach podjął Uchwałę nr 241/II/2013 w sprawie przyjęcia kierunkowych efektów kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” o profilu praktycznym prowadzonym w PWSZ w Skierniewicach. Przejście na profil praktyczny miało wymiar formalny, gdyż od dawna program kształcenia na tym kierunku miał w dużej mierze charakter praktyczny, co wynikało ze specyfiki regionu, specyfiki kierunku oraz ścisłej współpracy z Instytutem Ogrodnictwa w Skierniewicach.

Kierunkowe efekty kształcenia ocenianego kierunku są sformułowane właściwie, w sposób zrozumiały, który pozwala na ich osiągnięcie oraz weryfikację. Zostały poprawnie odniesione do efektów obszarowych określonych w KRK dla Szkolnictwa Wyższego dla obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych kwalifikacji pierwszego stopnia o profilu praktycznym. W zakresie wiedzy określono 13 kierunkowych efektów kształcenia, 12 efektów w zakresie umiejętności i 9 w zakresie kompetencji społecznych. Odnoszą się one do obydwu specjalności realizowanych na kierunku tj. *produkcja ogrodnicza oraz kształtowanie terenów zieleni*. Liczba kierunkowych efektów kształcenia jest odpowiednia. Jednak wskazane jest odniesienie efektu K_W03 także do efektów obszarowych R1P_W10 i R1P_W11, efektów: K_U02 do R1P_U11 i R1P_U12 (a nie do R1P_U08), K_U03 do R1P_U08, a K_U10 także do efektu obszarowego R1P_U09. Efekt K_W11 błędnie odniesiono do efektu obszarowego R1P_W08 (powinien być R1P_W10), podobnie K_W12 do R1P_W08 (powinien być R1P_W09). W efektach kierunkowych z zakresu umiejętności zbędne odniesienie efektu K_U01 do R1P_U08 i R1P_U09. Efekt K_U06 błędnie odniesiony do efektu obszarowego R1P_U07 (powinien być R1P_U04). Zalecana korekta efektu K_U10 „*posiada doświadczenie z obserwacji rozwiązań inżynierskich stosowanych w różnych działach ogrodnictwa i je oceniać*” na „*posiada doświadczenie i potrafi oceniać rozwiązania inżynierskie stosowane w różnych działach ogrodnictwa*”. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku, uwzględniają zdobywanie przez studentów

umiejętności praktycznych i kompetencji niezbędnych na rynku pracy a także kontynuację dalszej edukacji. Kierunkowe efekty kształcenia znajdują odniesienie w kartach przedmiotów (sylabusach). Studia I stopnia umożliwiają uzyskanie wszystkich kompetencji inżynierskich. W tabeli zgodności kompetencji inżynierskich z kierunkowymi efektami kształcenia (EKK) będącej załącznikiem do Uchwały nr 241/II/2013 Senatu PWSZ w Skierniewicach stwierdzono nieścisłości. Wymieniony jest tu efekt kierunkowy O1P_W12 „*Ma podstawową wiedzę w zakresie zarządzania gospodarstwem i prowadzenia działalności gospodarczej*”, którego nie ma w efektach kierunkowych w zakresie wiedzy (tabela 1). Efekt O1P_W09 (K_W11) błędnie odniesiony do efektu InzP_W04 (powinien być InzP_W05). Efekt O1P_U03 (K_U04) można także odnieść do efektu InzP_U10, a O1P_U07 (K_U09) do efektu InzP_U05. W tabeli 2 brakuje odniesienia efektów kierunkowych do efektu InzP_U12 kompetencji inżynierskich. Jednak można to uzupełnić odnosząc do niego efekty kierunkowe O1P_U02 (K_U03) i O1P_U08 (K_U10). **Zaleca się uporządkowanie tabel odniesienia efektów kierunkowych do obszarowych i zgodności kompetencji inżynierskich z kierunkowymi efektami kształcenia (EKK).**

Opis efektów kształcenia oraz karty przedmiotów dla kierunku „ogrodnictwo” są dostępne dla każdego studenta po zalogowaniu w systemie Wirtualna Uczelnia. Ponadto efekty kształcenia są omawiane przez prowadzących na pierwszych zajęciach w semestrze. Zdaniem studentów efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są przejrzyste.

Treści programowe umożliwiają osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia na studiach I stopnia kierunku *ogrodnictwo*. Kierunkowe efekty kształcenia znajdują odniesienie w kartach przedmiotów (sylabusach), które opracowane są w sposób szczegółowy i zawierają niezbędne informacje. Podane są wymagania wstępne i dodatkowe dla przedmiotów, treści kształcenia, wykaz zalecanej literatury, metody dydaktyczne i pomoce naukowe, weryfikacja efektów kształcenia oraz sposób obliczania oceny końcowej, a także nakład pracy studenta (bilans punktów ECTS).

Efekty kształcenia dla przedmiotów odniesione są do efektów kierunkowych w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, chociaż w niektórych sylabusach odniesione są do efektów obszarowych np. *Chemia organiczna z biochemią, BHP i ergonomia pracy, Język angielski, Podstawy genetyki i hodowli roślin, Gleboznawstwo, Technika ochrony roślin* (wymaga to ujednolicenia). Ponadto nie we wszystkich kartach te odniesienia są pełne (w kilku przypadkach brakuje odniesienia do efektów kształcenia w zakresie umiejętności (*Biologiczna ochrona roślin ozdobnych, Biologiczna ochrona roślin uprawnych*) lub kompetencji społecznych (*Język angielski*). Efekty kształcenia z przedmiotu *Studenckie praktyki zawodowe* odniesiono tylko do efektów kształcenia z zakresu wiedzy. W kilku kartach odniesienie do efektów obszarowych o profilu ogólnoakademickim a nie praktycznym (*Nawożenie i żywienie roślin, Gleboznawstwo*).

W matrycach pokrycia efektów kierunkowych przez efekty modułowe zawarte są informacje potwierdzające pełną realizację założonych efektów kształcenia na kierunku „ogrodnictwo”, na obu realizowanych specjalnościach. W niektórych przypadkach jednak odniesienia nie są w pełni zrozumiałe np. przedmiot *Technologia informacyjna* odniesiony do efektu kierunkowego K_W01: „*ma wiedzę ogólną z zakresu biologii pozwalającą rozumieć procesy biologiczne zachodzące w roślinie i w glebie*”. Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia i właściwy dla kierunku studiów „ogrodnictwo”. **Zaleca się wydzielenie „Herbologii” jako odrębnego przedmiotu z modułu „Uprawa roli”,** co jest przyjęte od wielu lat na innych uczelniach. Treści kształcenia przedmiotu „Uprawa roli” i efekty modułowe m.in. „*Umie rozpoznawać podstawowe gatunki chwastów segetalnych*”, „*Umie zaprojektować metody odchwaszczania wybranych plantacji roślin ogrodniczych lub rolniczych*”, jak też analiza prac etapowych wykonywanych przez studentów w ramach tego przedmiotu na ocenianym kierunku w pełni potwierdzają to zalecenie.

Nauczyciele akademicy odpowiedzialni za proces kształcenia na kierunku zobligowani są do cyklicznego aktualizowania programu zajęć w oparciu o wnioski wyciągnięte z dotychczasowych efektów pracy dydaktycznej, a także z uwzględnieniem nowych pozycji literaturowych i aktualnego stanu badań w obrębie nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych. Z rozmowy przeprowadzonej z wykładowcami wynika, że w treściach prowadzonych przedmiotów uwzględniają światowe trendy w rozwoju dyscypliny oraz potrzeby lokalnego i regionalnego rynku pracy, co znalazło potwierdzenie w sylabusach. Dzięki ścisłej współpracy z Instytutem Ogrodnictwa studenci mają możliwość poznania najnowszych, jeszcze niepublikowanych osiągnięć z zakresu ogrodnictwa. Dobór literatury w większości przedmiotów jest odpowiedni, zawiera aktualne pozycje naukowe w zakresie nauk podstawowych i kierunkowych opisujące współczesne trendy w dziedzinie nauk rolniczych, a zwłaszcza w ogrodnictwie. Z rozmowy z pracownikami oraz z hospitacji zajęć wynika, że wykładowcy często włączają wyniki badań własnych oraz doświadczenia praktyczne w treści kształcenia, np. na przedmiotach z zakresu uprawy roli, uprawy roślin ogrodniczych (sadowniczych, warzywnych, ozdobnych), ich żywienia, entomologii, fitopatologii czy genetyki.

Doborowi treści programowych do potrzeb rynku pracy ma służyć m.in. realizowany na Uczelni monitoring losów zawodowych absolwentów. Uczelnia prowadzi cykliczne Badania Losów Zawodowych Absolwentów (tuż po ukończeniu studiów i rok później). Wg deklaracji władz wydziału wnioski i rekomendacje z tych badań są podstawą korekt i modyfikacji programów kształcenia. W wyniku ostatnich badań (2016) na kierunku „ogrodnictwo” zarekomendowano konkretne rozwiązania dotyczące zarówno efektów, jak i form kształcenia, w tym również: „kontynuację wzmacniania specjalistycznej wiedzy z zakresu ogrodnictwa osób pracujących w subregionie skierniewickim jako ważnego zadania w budowaniu potencjału i wysokiej jakości kadry na lokalnym rynku pracy.” Po sugestiach pracodawców wprowadzone zostały określone modyfikacje w treściach przekazywanych studentom, m.in. pod wpływem kierownictwa centrum ogrodniczego, w którym zatrudniono absolwenta kierunku „ogrodnictwo” wprowadzono naukę programów graficznych do projektowania ogrodów. Za ważne dla studentów okazało się wzmocnienie kształcenia w zakresie języków obcych oraz informatyki, co wg deklaracji władz uczelni w miarę możliwości ma być uwzględnione w programie kształcenia.

Na kierunku „ogrodnictwo” studenci mają możliwość uczestnictwa w zróżnicowanych formach zajęć, gdzie wykorzystywane są różne metody dydaktyczne (metody słowne, metody oglądowe, metody praktyczne). Wykłady, konwersatoria, seminaria, pogadanki, panele dyskusyjne, ćwiczenia audytoryjne, laboratoria, ćwiczenia terenowe, warsztaty, pokazy praktyczne, prezentacje eksponatów (np. minerałów, roślin, owadów i in.) pozwalają na zdobywanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych. Szczególną uwagę przywiązuje się do rozwoju praktycznych umiejętności zawodowych w ramach obowiązkowych praktyk, warsztatów, ćwiczeń laboratoryjnych i terenowych. Znaczna część zajęć prowadzona jest przez specjalistów praktyków, wybitnych naukowców, wieloletnich i obecnych pracowników Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach. Istotną rolę odgrywają zajęcia terenowe w szklarniach i sadach Instytutu lub u producentów. W efekcie zajęć praktycznych odbywanych w Instytucie Ogrodnictwa, 4 studentów brało udział w realizacji projektów badawczych. Umożliwia to studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Realizowane metody kształcenia pozwalają na samodzielne uczenie się poprzez analizę literatury, przygotowywanie się do ćwiczeń, a także realizację projektów i pracy dyplomowej. Zróżnicowane metody kształcenia oraz weryfikacji zakładanych efektów kształcenia w obrębie przedmiotów (np. konieczność wykonywania zielników, kolekcji owadów, kolekcji nasion, projektów) aktywizują studentów do pracy oraz wymagają samodzielnej nauki i pracy własnej studenta, zwłaszcza na studiach niestacjonarnych. Potwierdziła to ocena prac etapowych przeprowadzona przez członków Zespołu wizytującego PKA. Aktywność studentów wyraża się w kołach studenckich (Studenckie Koło

Ogrodników, Studenckie Koło Ochrony Przyrody) oraz w bardzo dużym zaangażowaniu w organizację różnych przedsięwzięć na rzecz społeczności lokalnej i otoczenia, co służy zdobywaniu nie tylko umiejętności praktycznych, ale i kompetencji społecznych (np. organizacja Festiwalu Nauki, Dnia Maturzysty, rajdu LOP, corocznych przedstawień z podopiecznymi Domu Dziecka w Strobowie, prowadzenie warsztatów merytorycznych np. z warzywnictwa i florystyki, wykonywania projektów zagospodarowania terenu przez studentów specjalności KTZ (m.in. ogród sensoryczny), uczestnictwo w szkoleniach, konferencjach, akcjach typu: inwentaryzacja ptaków na terenie kampusu w ramach Międzynarodowej akcji „Zimowe Ptakolice”, sadzenie lasu z nadleśnictwem Skierniewice itp.).

Podczas spotkania z ZO PKA studenci wskazali, że wykorzystywane przez nauczycieli akademickich metody kształcenia pozwalają na samodzielne uczenie się i nabywanie umiejętności poprzez analizę literatury, przygotowywanie się do ćwiczeń, a także poprzez przygotowanie do projektów, praktyki i realizację pracy dyplomowej. W Jednostce są realizowane aktywizujące formy pracy ze studentami, jakimi są wystąpienia na seminariach, praca podczas ćwiczeń, w laboratoriach oraz praktyki wspomagające nabycie kompetencji inżynierskich. W opinii studentów wykorzystywane przez nauczycieli akademickich metody pozwalają na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Studenci są przygotowywani do prowadzenia badań oraz mają możliwość udziału w nich. W głównej mierze jest to spowodowane zaangażowaniem prowadzących, którzy zapraszają studentów do udziału w sympozjach, wystawach i konferencjach. Również dzięki wsparciu Samorządu Studenckiego studenci mają możliwość udziału w tego typu wydarzeniach we własnym zakresie.

W ostatnim raporcie z badania losów absolwentów zwraca uwagę wyrażona przez absolwentów „...wysoka ocena skuteczności nauczania w zakresie autoprezentacji, podejmowania decyzji, komunikacji z innymi oraz umiejętności analitycznych...”. Zespół PKA na podstawie analizy programu kształcenia oraz weryfikacji prac etapowych potwierdził fakt możliwości osiągnięcia przez studentów wskazanych umiejętności.

Kształcenie na studiach stacjonarnych I stopnia na kierunku „ogrodnictwo” trwa 7 semestrów, a niestacjonarnych – 8 (Uchwała nr 176/III/2016 Senatu PWSZ w Skierniewicach z dnia 25 stycznia 2016 r.). Semestralny nakład pracy studenta powinien wynosić średnio 750 godzin (max. 900). Zgodnie z Regulaminem Studiów PWSZ w Skierniewicach (zał. nr 1 do Uchwały nr 126/III/2015 Senatu z dnia 22 czerwca 2015 r. ust. 2) warunkiem zrealizowania pełnego programu studiów inżynierskich jest uzyskanie co najmniej 210 punktów ECTS. Zgodnie z zarządzeniem nr 12/2015 Rektora PWSZ w Skierniewicach z dn. 24.04.2015 w sprawie standaryzacji planów i programów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów PWSZ w Skierniewicach §2, program studiów inżynierskich powinien zakładać nie więcej niż 5250 godzin zajęć dydaktycznych, w tym praktyk; na studiach stacjonarnych inżynierskich łączna liczba godzin wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów, w tym praktyk powinna wynosić nie więcej niż 2625, zaś na niestacjonarnych nie więcej niż 1575.

Zgodnie z Uchwałą nr 81/III/2016 Rady Wydziału NPiT PWSZ z dnia 27 czerwca 2016 r. w sprawie zatwierdzenia planów i programów studiów na rok naboru 2016/2017 w Instytucie Nauk Przyrodniczych po zasięgnięciu opinii samorządu studenckiego plan studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia specjalność *Kształtowanie terenów zieleni* zawiera 226 pkt ECTS (4515 godz. w tym 2610 zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli na studiach stacjonarnych i 4714 godz. w tym 1575 – na niestacjonarnych), a dla specjalności *Produkcja ogrodnicza*: 228 pkt ECTS (4465 godz. w tym 2625 zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli na studiach stacjonarnych i 4714 godz. w tym 1575 – na niestacjonarnych). Oszacowania nakładów pracy dokonują osoby odpowiedzialne za realizację przedmiotów, przy założeniu, że realizacja 1 pkt. ECTS wymaga 25 godz. nakładu pracy studenta (max. 30 godzin) (Uchwała nr 176/III/2016 Senatu PWSZ w Skierniewicach z dn. 25.01.2016). W sylabusach przedmiotów zawarte są wyceny nakładów pracy studenta, niezbędnych do

realizacji zajęć dydaktycznych, które uwzględniają liczbę godzin z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego oraz pracę własną studenta (np. czytanie literatury, powtarzanie materiału, prace domowe i projektowe). W wielu sylabusach przedmiotów stwierdzono błędy w bilansie punktów ECTS. W większości przedmiotów zbyt mało godzin przeznaczono na pracę własną studenta (w 31 sylabusach), co skutkuje niewłaściwą liczbą godzin w przeliczeniu na punkty ECTS (1 pkt ECTS = od 10,4 do 21,4 godz. nakładu pracy studenta). W pięciu przypadkach z kolei 1 punkt ECTS stanowił od 35 do 50 godzin. W 5 sylabusach brakowało bilansu punktów.

Czas trwania studiów jest adekwatny dla przewidzianych dla kierunku efektów kształcenia i umożliwia ich realizację, jednak zdaniem pracowników za korzystne uznać można poszerzenie ich zakresu. W ocenie kadry dydaktycznej obsługującej kierunek, studia ogrodnicze na profilu praktycznym winny trwać 4 lata (8 semestrów), w tym 1 semestr praktyk.

Zaleca się poprawę sylabusów pod kątem właściwego odniesienia efektów przedmiotowych (modułowych) do kierunkowych oraz korektę bilansu punktów ECTS, a także ujednoczenie liczby punktów ECTS w semestrach do 30 (max 32) na studiach stacjonarnych.

Punktacja ECTS na kierunku „ogrodnictwo” jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, a także przyjętymi przez Senat Uczelni regulacjami (Uchwała nr 176/III/2016 Senatu PWSZ w Skierniewicach z dnia 25 stycznia 2016 r.) i wynosi dla studiów I stopnia w zależności od specjalności od 226 do 228 ECTS, które są rozłożone odpowiednio na 7 (studia stacjonarne) i na 8 (niestacjonarne) semestrów. W poszczególnych semestrach student zdobywa od 31 do 36 ECTS na studiach stacjonarnych specjalność KTZ i 28-36 ECTS specjalność PO a na niestacjonarnych od 21 do 33 ECTS na obu specjalnościach. Na studiach stacjonarnych ponad połowa programu kształcenia jest realizowana w postaci zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów. Liczba punktów ECTS z zakresu nauk podstawowych dla studentów kierunku *ogrodnictwo* wynosi 41, w ramach zajęć z obszarów nauk humanistycznych i nauk społecznych 6 ECTS, w ramach niezwiązanych z kierunkiem studiów zajęć ogólnouczelnianych lub zajęć na innym kierunku studiów 11 ECTS, z języka obcego 8 ECTS, z wychowania fizycznego 2 ECTS a z praktyki zawodowej 12 ECTS.

Moduły zajęć na kierunku są powiązane z praktycznym przygotowaniem zawodowym. Liczba punktów ECTS przypisana do tych modułów na studiach stacjonarnych I stopnia wynosi 135 punktów ECTS (dla obu specjalności) a na studiach niestacjonarnych 142 ECTS, co stanowi na studiach stacjonarnych 59,73% KTZ i 59,21% PO oraz 62,83% KTZ i 62,28% PO na studiach niestacjonarnych w ogólnej liczbie punktów ECTS.

Na studiach I stopnia kierunku „ogrodnictwo” studenci mają do wyboru dwie specjalności: *Kształtowanie terenów zieleni* oraz *Produkcja ogrodnicza*, co stanowi odpowiednio 31 i 33 punktów ECTS do wyboru. Ponadto studenci mogą wybrać także inne przedmioty obieralne, które stanowią łącznie 45 punktów ECTS. Przy uwzględnieniu wszystkich stworzonych przez Jednostkę możliwości w tym zakresie, udział modułów wybieranych przez studentów wynosi dla specjalności odpowiednio: 33,6% KTZ i 34,2% PO punktów ECTS. Spełnione są wymagania o zapewnieniu studentom elastyczności w doborze modułów kształcenia w wymiarze minimum 30% liczby punktów ECTS, o którym mowa w §4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia. Według kadry nauczycielskiej zmniejszająca się liczba studentów, wpływająca na politykę kadrową kierunku, skutkuje pewnymi ograniczeniami w zakresie możliwości zaproponowania studentom szerszego niż obecnie spektrum zajęć do wyboru.

Zajęcia na kierunku „ogrodnictwo” PWSZ w Skierniewicach ze względu na niewielką liczbę

studentów prowadzone są w małych, kameralnych grupach, co pozwala na bieżące monitorowanie i ocenienie postępów studentów w zakresie zdobywanych przez nich efektów kształcenia. Liczba studentów w grupach jest adekwatna do prowadzonej formy zajęć (grupy audytoryjne: 9-20 osób, grupy laboratoryjne: 9-13; grupy seminaryjne: 3-9; grupy językowe: 1-10). Dobór form zajęć dydaktycznych jest skierowany na osiąganie założonych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów: wykłady, ćwiczenia, laboratoria, zajęcia terenowe, zajęcia praktyczne, seminaria, pogadanki, warsztaty. Duży wachlarz zajęć o charakterze praktycznym korzystnie wpływa na zdobywanie umiejętności zawodowych, niezbędnych na rynku pracy. Zgodnie z tabelą nr 3 Raportu samooceny na zajęciach o charakterze praktycznym student studiów I stopnia uzyskuje 122 pkt ECTS, co stanowi 53,98% wszystkich pkt ECTS. Treści i formy zajęć są powiązane z praktycznym przygotowaniem zawodowym i służą zdobywaniu przez studenta umiejętności praktycznych (moduł warzywniczy, sadowniczy, uprawowy, techniczny, ochrony roślin, rynkowy, ekologiczny).

Na podstawie załączonego harmonogramu zajęcia na ocenianym kierunku na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do czwartku (piątek jest dniem wolnym) w godz. od 8:00 do 19:40 (zgodnie z Zarządzeniem nr 13/2016 Rektora PWSZ w Skierniewicach z dn. 14 czerwca 2016), a na studiach niestacjonarnych podczas 9 dwudniowych zjazdów (sobota – niedziela), co jest zgodne z oczekiwaniami studentów. Szczegółowa organizacja roku akademickiego 2016/2017 jest załącznikiem do ww. Zarządzenia Rektora. Plany i rozkłady zajęć dostępne są na stronie internetowej uczelni.

Wykłady, zajęcia audytoryjne, seminaria, a także ćwiczenia laboratoryjne na ocenianym kierunku odbywają się głównie w siedzibie uczelni przy ul. ul. Batorego 64C. Oprócz sal wykładowych i audytoryjnych zaopatrzonych w sprzęt multimedialny studenci mają do dyspozycji m.in. Pracownię Gleboznawstwa, Pracownię Agronomii, Pracownię Komputerowa. Zajęcia terenowe są urozmaicone i realizowane m.in. w Instytucie Ogrodnictwa w Skierniewicach i Bolimowskim Parku Krajobrazowym, z którymi uczelnia zawiązała aktywną współpracę, a także w gospodarstwach ogrodniczych, szkółkach roślin ozdobnych, ogrodach botanicznych. W latach 2013-2016 realizowane były w ramach zajęć terenowych wyjazdy studyjne: Łochów – gospodarstwo warzywnicze, gospodarstwo roślin ozdobnych; Koryciny – Podlaski Ziołowy Ogród Botaniczny, Ciechanowiec – Muzeum Rolnictwa; Wrocław – Ogród Botaniczny, Ogród Japoński; Wojślawice – Arboretum; Głębokie – Szkołka drzew i krzewów ozdobnych M i D. Andrzejewscy; Dąbrowa – Szkołka drzew i krzewów, J. Piątkowski; Jeziory – Wielkopolski Park Narodowy, Muzeum Przyrodnicze; Kórnik – Arboretum; Parki zdrojowe i ogrody przyklasztorne w południowej Polsce; Adrspach - Skalne miasto w Czechach; Duszniki Zdrój, Kudowa Zdrój – park zdrojowy; Henryków – ogród przyklasztorny. W 2017 r. planowane: Ogrody Zielona Przystań w Kościerzynie, Ogrody Pokazowe Hortulus w Dobrzyca.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci nie mieli zastrzeżeń do formy zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku, ich organizacji, liczebności grup oraz liczby godzin. Ich ocena była pozytywna. W opinii studentów liczebność grup jest odpowiednia i pozwala na osiągnięcie wszystkich zamierzonych efektów kształcenia. Proporcja poszczególnych form zajęć jest właściwa i pozwala na efektywną naukę. Większość zajęć laboratoryjnych studenci odbywają w Instytucie Ogrodnictwa, co opiniują pozytywnie z uwagi na bliską odległość od Jednostki oraz wyspecjalizowane wyposażenie laboratoriów.

Na ocenianym kierunku nie jest prowadzone kształcenie na odległość, ale niektórzy wykładowcy udostępniają studentom konspekty zajęć w Internecie np. *Chemia organiczna z biochemią, Fizjologia roślin* (www.horbowicz.pl).

Praktyki zawodowe na kierunku „ogrodnictwo” w PWSZ w Skierniewicach realizowane są zgodnie z Regulaminem Studenckich Praktyk Zawodowych będącym załącznikiem nr 1 do Uchwały

nr 129/III/2015 Senatu z dn. 22.06.2015 r. Organizacją administracyjno-formalną praktyk studenckich zajmuje się Biuro Karier PWSZ. Praktyki są realizowane na podstawie porozumienia zawieranego pomiędzy PWSZ a zakładem pracy. Student może samodzielnie wskazać zakład pracy, w którym będzie odbywać praktyki. Za organizację praktyk odpowiada Dziekan a nadzór merytoryczny i dydaktyczny sprawuje opiekun praktyk, który m.in. dokonuje kontroli (wizytacji) przebiegu praktyki. Podstawą zaliczenia praktyki są wpisy i uwagi w dzienniku praktyk wraz z opinią kierownika zakładu pracy i/lub zakładowego opiekuna praktyk oraz zaświadczeniem o odbyciu praktyk zawodowych. Studentów kierunku „ogrodnictwo” obowiązuje także Regulamin praktyki dostosowany do specyfiki Wydziału Nauk Przyrodniczych i Technicznych. Na ocenianym kierunku praktyki trwają łącznie 12 tygodni, co odpowiada 360 h rozliczeniowym i przypisano im 12 ECTS. Zaplanowano je od 4 semestru studiów i powinny być zakończone po 6 (a dla studiów niestacjonarnych po 7) semestrze. Praktyka w jednym miejscu może być realizowana 1-3 tyg. Efekty kształcenia dla praktyk zawodowych zostały określone w sylabusie przedmiotu. Praktyka obejmuje działy produkcji ogrodniczej (co najmniej 1 tydzień każdy): sadownictwo i szkółkarstwo, warzywnictwo gruntowe lub szklarniowe, rośliny ozdobne lub kwaciarstwo, Ogród Dydaktyczny PWSZ. Zaleca się w każdym dziale praktykę 3 tyg. (90 godz.), ale dopuszcza się dłuższą, a także realizację części praktyki w administracji lub obsłudze ogrodnictwa (rolnictwa). Dopuszcza się realizację części praktyki we własnym gospodarstwie w zakresie określonym rodzajem działalności (max 2 tyg.). Liczba miejsc odbywania praktyk dostosowana jest do liczby studentów. Odpowiada za to Biuro Karier. Miejsca odbywania praktyk to: gospodarstwa (sadownicze, warzywnicze, zielarskie, kwaciarskie, szkółkarskie, rolnicze), IO w Skierniewicach, PWSZ w Skierniewicach (prace w ogrodzie dydaktycznym itp.), jednostki samorządowe (urzędy gmin, miast), nadleśnictwa, firmy handlowo-usługowe zaopatrzenia rolniczego i ogrodniczego, zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego, giełdy i rynki handlu hurtowego owocami, warzywami, kwiatami, hurtownie ogrodnicze, sklepy i centra ogrodnicze, kwaciarnie. Wśród miejsc odbywania praktyk przez studentów znalazły się m.in.: Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, Bolimowski Park Krajobrazowy, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Athena Property Management Sp.z.o.o. Łódź, Stadnina Koni Walewice, centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Urząd Gminy w Bolimowie, Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, Stowarzyszenie Wspólna Troska, Nadleśnictwo Skierniewice, Fundacja Dworu Wilkowice, Firma „Grań” i in., hurtownie i sklepy ogrodnicze np. firma Cztery Pory Roku, centra ogrodnicze np. Green Heaven, kwaciarnie np. Storczyk w Białej Rawskiej, Stokrotka w Łowiczu, Perłka w Skierniewicach.

Praktyka zawodowa kończy się egzaminem, zdawanym przez komisją, w skład której wchodzi Dziekan WNPiT lub Dyrektor Instytutu Nauk Przyrodniczych i dwóch nauczycieli akademickich, reprezentujących różne dyscypliny zawodowo-kierunkowe. Egzamin składa się z następujących elementów: autoprezentacja ok. 10-15 minut z przebiegu praktyk zawodowych z omówieniem poszczególnych miejsc odbywania praktyk oraz wniosków płynących ze zgromadzonych doświadczeń; sprawdzenia i oceny wypełnionego „dziennika praktyk”; odpowiedzi na pytania członków komisji sprawdzające nabytą wiedzę praktyczną. Z egzaminu sporządzany jest protokół.

Władze uczelni i wydziału przywiązują dużą wagę do nabycia przez studentów odpowiednich umiejętności przydatnych w ich aktywności zawodowej. Zwraca uwagę szczególna troska o efektywność praktyk zawodowych, sposób ich organizowania i ewaluacji efektów. Od roku akademickiego 2016/17 na wniosek pracodawców przyjmujących studentów na praktyki wprowadzono obowiązek przedstawiania przez pracodawcę dla każdego praktykanta „weryfikacji efektów kształcenia uzyskanych w wyniku odbytej praktyki zawodowej przez zakład pracy”, w której uwzględnia się wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Na egzaminie będącym podstawą zaliczenia praktyk student jest zobowiązany przedstawić swoją opinię o przydatności praktyk.

Studenci bardzo pozytywnie oceniają proces organizacji praktyk, ich realizacji, a także

weryfikacji efektów kształcenia założonych do osiągnięcia dla praktyk. W ich opinii proponowana lista jednostek, w których mogą odbyć praktyki jest odpowiednia. Wsparcie od opiekuna merytorycznego praktyki bardzo sobie cenią i uważają, że jego pomoc jest odpowiednia.

Należy zatem stwierdzić, że wypracowane na kierunku „ogrodnictwo” zasady i formy odbywania praktyki zawodowej umożliwiają studentom osiągnięcie efektów kształcenia zakładanych dla praktyk na ocenianym kierunku.

W programie studiów na ocenianym kierunku realizowane są lektoraty z języka obcego w wymiarze 120 godz. (8 ECTS) na studiach stacjonarnych i 72 godzin na studiach niestacjonarnych (8 ECTS) w semestrach od I do IV. Studenci mają do wyboru lektorat z języka angielskiego, niemieckiego lub rosyjskiego. W karcie przedmiotu przewidziano przygotowanie studenta do umiejętności posługiwania się językiem obcym na poziomie B2. W programie studiów poza lektoratami nie ma zajęć w językach obcych. Studenci mogą nieodpłatnie uczestniczyć w konferencjach organizowanych w PWSZ a także w IO w Skierniewicach, gdzie niejednokrotnie wykłady są w języku angielskim.

Dla studentów zagranicznych w ramach programu Erasmus+ zgłoszono propozycje przedmiotów z zakresu ogrodnictwa w języku angielskim (*Ornamental plants – bulbs, Berry plants (genetics and crop, Ornamental plants in parks and gardens, Preservation of fruits)*) jednak na kierunku nie ma studentów zagranicznych.

Umiejscowienie procesu kształcenia na kierunku realizowane jest głównie poprzez oferowanie studentom możliwości uczestnictwa w rozmaitych formach wynikających z umów dotyczących współpracy Uczelni z Lycée Technique Agricole w Ettelbruck (Luksemburg) oraz Uniwersytetem Mendla w Brnie (Czechy) w ramach międzynarodowych programów wymiany (w ciągu ostatnich 3 lat wzięło udział 3 studentów i 1 pracownik). Ze względu na niewystarczające zainteresowanie studentów kierunkiem uczestnictwem m.in. w odbywaniu części studiów w ramach programu Erasmus+, co wynika z faktu, że większość z nich ma gospodarstwa, których nie może zostawić na tak długi okres czasu, dla studentów oraz wykładowców kierunku organizowane są coroczne zagraniczne wyjazdy studyjne, które pozwalają na pogłębianie wiedzy i umiejętności w oparciu o dobre praktyki zagranicznych instytucji. W ciągu ostatnich lat były to: wyjazd studyjny we współpracy z ośrodkami w Czechach i Austrii w 2013 r. (Założenia pałacowo-parkowe w Kromeryżu, Lednicach, Klostenburgu, Wiedniu, Tulln, Graffeneg, Parku Krajobrazowego, rosarium i centrum ogrodniczego Starkl w Tulln, parku pałacowego Artstetten, ogrodu renesansowego Schallaburg oraz Rosenburg, Ogród Botaniczny w Brnie), w 2014 r.: „Ogrody historyczne i ochrona przyrody w północno-zachodnich Niemczech” we współpracy z kilkoma ośrodkami i instytucjami (Założenia parkowe i parkowo-pałacowe w Poczdamie, Hanowerze, „Ptasi Ogród” w Walsrode, Pustaci Luneburskiej, szkółki roślin ozdobnych w okolicach Pinnebergu k. Hamburga (m.in. ogród różany przy szkółce i firmie hodowlanej Kordes w KleineOffenseth-Sparrienshoop), Park Narodowy Szlezwicko-Holsztyńskiego Morza Wattowego oraz Wyspy Sylt.), w 2015 r.: „Zieleń w przestrzeni miejskiej na przykładzie Barcelony” (Hiszpania) (JardiBotanic de Barcelona, Park Guell, Park del Laberint’Horta, Aleja La Rambla z odcinkiem targu kwiatowego (Rambla de Flors), Park Cytadeli - Parc de la Ciutadella i in.); w 2016 r.: „Różnorodność biologiczna i kulturowa Podkarpacia i Ziemi Lwowskiej”(Polska-Ukraina) (Miejskie parki, skwery i cmentarze Lwowa, a także Park w Łańcucie, Arboretum w Bolestraszczykach k/Przemyśla wraz z ogrodem sensualnym, zieleń miejska w Przemyślu, Zespół Pałacowo-Parkowy w Krasiczynie, Bieszczadzki Park Narodowy, kwiaciarskie gospodarstwo szklarniowe w Boguchwale. W organizacji tych wyjazdów aktywnie uczestniczą członkowie studenckich kół naukowych – Studenckiego Koła Ogrodników i Studenckiego Koła Ochrony Przyrody, co zasługuje na podkreślenie.

W celu zachęcenia studentów do uczestnictwa w programie Erasmus+ Koordynator programu Erasmus+ w uczelni organizuje regularnie otwarte spotkania dla wszystkich ze studentami

wracającymi z wyjazdów w ramach Erasmus+ a także oferuje pomoc formalną.

Na spotkaniu z Zespołem PKA studenci stwierdzili, że oferta w ramach programu Erasmus+ jest atrakcyjna, natomiast czynniki ekonomiczne przeważają nad pozostaniem w kraju i nie pozwalają na uczestniczenie w wymianie międzynarodowej. Brak zainteresowania wynika z faktu, że pracują lub zajmują się własnym gospodarstwem ogrodnictwem.

Zaleca się wprowadzenie przedmiotów obieralnych (fakultatywnych) w języku obcym do planu studiów na kierunku „ogrodnictwo” oraz uruchomienie programu Mostar.

Szczegółowe zasady rekrutacji na kierunek „ogrodnictwo” rokrocznie precyzuje stosowna uchwała Senatu PWSZ w Skierniewicach. Zgodnie z Regulaminem Studiów PWSZ w Skierniewicach (Załącznik nr 1 do Uchwały nr 126/III/2015 Senatu PWSZ w Skierniewicach z dn. 22.06.2015 r. §19) na studia w PWSZ student może być przyjęty w drodze postępowania rekrutacyjnego lub w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się. Warunki i tryb rekrutacji oraz formy studiów na poszczególnych kierunkach kształcenia na rok akad. 2016/2017 określa Uchwała 116/III/2015 Senatu PWSZ w Skierniewicach z dnia 12 kwietnia 2015. Rekrutacja prowadzona jest w formie elektronicznej. Informacje o rekrutacji i jej zasadach są powszechnie dostępne i podawane na stronie internetowej uczelni. Limity przyjęć na kierunek „ogrodnictwo” studia stacjonarne I stopnia wynoszą 120 osób a dla studiów niestacjonarnych 90 osób. Postępowanie rekrutacyjne prowadzą komisje ds. doboru kandydatów na studia oraz uczelniana komisje ds. doboru kandydatów na studia. Wyniki postępowania kwalifikacyjnego na wszystkich etapach są jawne. Laureaci oraz finaliści olimpiad stopnia centralnego przyjmowani są poza kolejnością, bez postępowania rekrutacyjnego. Podstawę przyjęcia na studia stanowią wyniki egzaminów: dojrzałości i maturalnego. Wynik końcowy kwalifikacyjnego postępowania rekrutacyjnego jest obliczany na podstawie wyników egzaminu maturalnego (nowa matura) lub egzaminu dojrzałości (stara matura) z trzech przedmiotów o różnym stopniu ważności. Dla kandydatów na kierunek „ogrodnictwo” są to: po pierwsze: chemia i biologia (waga 1); po drugie: język angielski (waga 0,8); po trzecie: fizyka i astronomia (lub fizyka), matematyka, technologia informacyjna (lub informatyka), podstawy przedsiębiorczości, drugi język obcy i pozostałe przedmioty (waga 0,6).

Wypracowana, procedura postępowania kwalifikacyjnego umożliwia optymalny dobór kandydatów na studia na kierunku „ogrodnictwo”, gwarantując im sprawiedliwy dostęp do podejmowania kształcenia. Wymogi rekrutacji są przejrzyste i uwzględniają zasadę równych szans. Podczas spotkania z ZO PKA studenci pozytywnie wyrazili się na temat liczby przyjmowanych kandydatów. Ich zdaniem ta liczba jest odpowiednia do potencjału dydaktycznego jednostki. Niestety obserwowany od pewnego czasu spadek zainteresowania kandydatów studiowaniem na kierunku „ogrodnictwo” skutkowałam wstrzymaniem rekrutacji w roku akademickim 2016/17.

Jednostka posiada procedury umożliwiające identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów. Ogólnouczelniana procedura potwierdzania efektów uczenia się została wprowadzona w życie na mocy Uchwały nr 77/III/2014 Senatu PWSZ w Skierniewicach z dn. 15.12.2014 r. Mówi o niej również §19 Regulaminu Studiów w PWSZ w Skierniewicach. Do potwierdzania efektów uczenia się na danym kierunku kształcenia w PWSZ uprawniona jest z zastrzeżeniem art. 170e oraz 170g ustawy Prawo o szkolnictwie Wyższym, Rada Wydziału prowadzącego kształcenie na tym kierunku studiów. Efekty uczenia się mogą być potwierdzone osobie, która: wystąpiła do uczelni z pisemnym wnioskiem (zał. nr 1) o przeprowadzenie takiego postępowania; spełnia wymogi określone w art 170g ustawy PoSW oraz dokonała opłaty za przeprowadzenie postępowania. Uzyskanie potwierdzenia efektów uczenia się nie jest równoznaczne z przyjęciem na studia w PWSZ, a osoba podlega tym samym warunkom i trybowi rekrutacji, co

pozostali kandydaci. Potwierdzenia efektów uczenia się dokonuje komisja weryfikująca, w skład której wchodzi każdorazowo: Dziekan Wydziału jako przewodniczący komisji, Dyrektor Instytutu, który sprawuje nadzór merytoryczny nad procesem kształcenia na danym kierunku studiów, nauczyciel/e akademicki/ccy prowadzący kształcenie na danym kierunku studiów w obszarze wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych podlegającym potwierdzeniu efektów uczenia się a zatwierdza Rada Wydziału. Procedura umożliwia poprawną identyfikację efektów uczenia się, przede wszystkim poprzez angażowanie w proces ich oceny zespołu nauczycieli akademickich, prowadzących kształcenie na kierunku w takich dziedzinach, dla których efekty kształcenia są adekwatne do deklarowanych przez zainteresowaną osobę, zrealizowanych i możliwych do udokumentowania efektów uczenia się. Liczba nauczycieli akademickich jest uzależniona od efektów uczenia się, które komisja winna zweryfikować. Dotychczas na ocenianym kierunku nikt nie podjął tej drogi postępowania.

Sprawdzanie i ocenianie osiągania zakładanych efektów kształcenia określają procedury ujęte w zarządzeniu nr 10/2015 Rektora PWSZ w Skierniewicach z dnia 15 kwietnia 2015 r. w sprawie wprowadzenia szczegółowych zasad weryfikacji i dokumentowania efektów kształcenia osiąganych przez studentów, które stanowi integralną część WSZJK. W Załączniku nr 1 do Zarządzenia znajdują się opisy procedury weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, sposoby weryfikacji (mierniki ilościowe i jakościowe) oraz sposoby dokumentowania procesu weryfikacji założonych efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia. Dokumentacja potwierdzająca osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia wraz z wytworami prac studentów podlega archiwizacji. Stosowany system odnosi się do wszystkich efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Weryfikacja założonych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów dokonywana jest metodami określonymi w Autorskich programach zajęć dydaktycznych (sylabusach). Formą weryfikacji w zależności od zakładanych efektów są: zaliczenia bądź egzaminy (pisemne i ustne), kolokwia, prezentacje, projekty, sprawozdania, prace graficzne, kolekcje roślin lub owadów (tzw. chwastnik i owadnik), oraz inne prace zaliczeniowe, które sprawdzają zarówno zdobytą wiedzę jak i umiejętności praktyczne oraz wspomagają i aktywizują studentów w procesie uczenia się. Kompetencje społeczne oceniane są przez ocenę umiejętności pracy zespołowej m.in. w ramach przygotowywanych projektów oraz w czasie odbywania praktyk zawodowych. Prace etapowe we właściwy i kompleksowy sposób weryfikują zakładane efekty kształcenia (zał. 3). Stosowane metody sprawdzania i oceniania uzyskiwanych efektów kształcenia umożliwiają, zwłaszcza przy tak małej liczbie studentów, bardzo rzetelną weryfikację wiedzy, kompetencji społecznych oraz umiejętności w zakresie każdego z przedmiotów prowadzonych na kierunku. W przypadku języków obcych weryfikacja osiąganych efektów kształcenia odbywa się poprzez ocenę samodzielnej pracy pisemnej (tłumaczenie zdań, odpowiedzi na pytania, dłuższa praca pisemna), kolokwium semestralne, wypowiedzi ustne, aktywność na zajęciach. Egzamin pisemny z języka odbywa się po czwartym semestrze. Bardzo szczegółowo opracowany jest także system weryfikacji efektów kształcenia z przedmiotu wychowanie fizyczne. Sposób realizacji praktyki zawodowej, prowadzony i sprawdzany dzienniczek praktyk a wreszcie egzamin z praktyki zawodowej dobrze weryfikują efekty zdobyte w trakcie realizacji poszczególnych jej części.

Zdaniem studentów stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia takie jak egzaminy, kolokwia, prace przejściowe i odpowiedzi ustne pozwalają na właściwą weryfikację osiąganych zakładanych efektów kształcenia i wspomagają studentów w procesie uczenia się. Zasady dyplomowania w PWSZ w Skierniewicach ujęte są w Regulaminie Studiów PWSZ (§50-57). Przebieg procesu dydaktycznego związanego z przygotowaniem pracy dyplomowej planuje, organizuje i nadzoruje Dyrektor Instytutu sprawującego opiekę nad kierunkiem studiów. Inżynierska praca dyplomowa mająca charakter projektu technicznego, studium porównawczego lub opracowania

analitycznego powinna zawierać rozwiązania konkretnego problemu praktycznego. Wykonanie takiej pracy powinno wskazywać na opanowanie wiedzy i umiejętności studenta w zakresie rozwiązywania zadań inżynierskich. Rada Wydziału określa obowiązującą formę pracy dyplomowej. Pisemna praca dyplomowa podlega przed egzaminem dyplomowym obowiązkowemu sprawdzeniu z wykorzystaniem programu antyplagiatowego. W przypadku kończenia studiów na dwóch specjalnościach/specjalizacjach student przygotowuje jedną pracę dyplomową, pod kierunkiem jednego opiekuna z uwzględnieniem postanowień § 51 i składa jeden egzamin dyplomowy. Praca dyplomowa winna dotyczyć zarówno specjalności/specjalizacji podstawowej, jak i dodatkowej.

Dyrektor Instytutu (Nauk Przyrodniczych) wyznacza nauczycieli akademickich do prowadzenia seminarium dyplomowego, zatwierdza tematykę seminarium dyplomowego, przedkłada Radzie wydziału tematy prac dyplomowych do zatwierdzenia, określa szczegółowe wymagania stawiane pracom dyplomowym, wyznacza opiekunów prac dyplomowych, recenzentów i zatwierdza opiekunów pomocniczych, określa szczegółowe zasady przeprowadzania egzaminu dyplomowego, organizuje i sprawuje nadzór nad przebiegiem egzaminu dyplomowego.

Wybór opiekuna prac inżynierskich na kierunku „ogrodnictwo” dokonywany jest na V semestrze studiów. Lista opiekunów i tematyka prac zostaje zatwierdzona przez Dziekana. Dopuszcza się, aby opiekunem pracy był pracownik Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach, niepracujący w PWSZ, po zatwierdzeniu przez Radę Wydziału. Koncepcja pracy dyplomowej jest niejednokrotnie zgodna z miejscem odbycia praktyk zawodowych, podczas których studenci mogą zebrać materiał dla pracy inżynierskiej. Taką informację członkowie ZO uzyskali na spotkaniu z pracownikami a także interesariuszami zewnętrznymi. Prace inżynierskie przygotowywane są wg opracowanych standardów. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją, której przewodniczy Dziekan lub Dyrektor Instytutu. Oprócz przewodniczącego w skład komisji wchodzi kierujący pracą oraz recenzent pracy. Egzamin dyplomowy rozpoczyna prezentacja pracy i dyskusja, następnie odpowiedzi na dwa wylosowane pytania (jedno pytanie kierunkowe i jedno dotyczące specjalności). Pytania egzaminacyjne na egzamin dyplomowy zatwierdza Dziekan, następnie udostępniane są studentom. Problematyka pytań egzaminacyjnych jest zróżnicowana i zgodna z kierunkiem kształcenia oraz specjalnością dyplomanta. Aktualny wykaz zagadnień na egzamin inżynierski obejmuje 30 pytań kierunkowych i po 20 pytań z zakresu specjalności. Pytania we właściwy sposób weryfikują zakładane efekty kształcenia. Zasady dyplomowania oraz Zagadnienia na egzamin inżynierski dostępne są dla studentów na stronie internetowej.

Ocena prac dyplomowych przez członków ZO przebiegła pozytywnie (zał. 3). Zespół Oceniający stwierdził, że spełniają one wymagania stawiane pracom inżynierskim. W opinii członków ZO w ocenianych pracach zbyt skromna była literatura i to zazwyczaj popularnonaukowa wykorzystana w ich opracowaniu. Analizując protokoły z przebiegu egzaminu dyplomowego zastrzeżenia wzbudził fakt różnej liczby pytań egzaminacyjnych, których ocena była brana pod uwagę w wyliczeniu średniej oceny z egzaminu. W opinii studentów podczas realizacji pracy dyplomowej nad osiągnięciem założonych efektów kształcenia i ich odpowiednią weryfikacją czuwa opiekun pracy dyplomowej. Studenci mają możliwość uczestniczenia w konsultacji oraz seminarium dyplomowym.

Zaleca się ujednoczenie liczby pytań uwzględnianych w ocenie egzaminu oraz zwiększenie wymagań w stosunku do liczby i jakości literatury wykorzystywanej w opracowaniu pracy dyplomowej.

System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia określają odpowiednie procedury (Zarządzeniu nr 10/2015 Rektora PWSZ w Skierniewicach z dnia 15 kwietnia 2015 r.). Warunki i zasady zaliczania zajęć dydaktycznych, określa i podaje do wiadomości studentom nauczyciel akademicki na swoich pierwszych zajęciach z danego przedmiotu (Regulamin Studiów PWSZ § 28). Wszyscy nauczyciele akademicy, odpowiadający za przebieg kształcenia na kierunku *ogrodnictwo* w

sposób przejrzysty formułują i prezentują zasady zaliczania oraz egzaminowania, które pozwalają na zweryfikowanie stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Sylabusy przedmiotów zawierają informację o weryfikacji efektów kształcenia oraz sposobie obliczania oceny końcowej. Informacje zawarte w sylabusach są zróżnicowane w zależności od charakteru przedmiotu. Są to najczęściej kolokwia z poszczególnych części materiału oraz egzaminy (ustne i pisemne), ale także np. średnia z ocen uzyskanych za własnoręcznie wykonane prace florystyczne, aktywność na zajęciach, zaliczenie sprawozdań z ćwiczeń, zaliczenie ćwiczeń na podstawie sprawdzianów testowych, aktywności na zajęciach i wykonanych zadań indywidualnych i zespołowych (planowanie produkcji, obliczenia etc.), ocena recenzji filmu dokumentalnego, programu ochrony wybranego gatunku rośliny przed chorobami, szkodnikami lub chwastami, publiczne przedstawienie wyników projektu w postaci prezentacji multimedialnej, zaliczenie zajęć terenowych po opracowaniu przez studentów raportu z tych zajęć. W niektórych sylabusach informacje są bardzo szczegółowe nawet z podaniem skali punktowej lub procentowej ocen. Studenci mają możliwość zapoznania się z ocenami prac kontrolnych i egzaminacyjnych oraz szczegółowymi zasadami ich oceniania. Studenci w uzasadnionych przypadkach mogą ubiegać się o egzamin komisyjny (§ 41 Regulaminu Studiów).

W chwili obecnej jednostka nie wykorzystuje żadnej z form kształcenia na odległość.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci pozytywnie wyrazili się na temat systemu sprawdzania i oceniania efektów kształcenia. Informacje nt. oceniania znajdują się w kartach przedmiotu, które są dostępne na tablicach informacyjnych oraz są przedstawiane przez nauczycieli akademickich na pierwszych zajęciach, a następnie są konsekwentnie realizowane. System weryfikacji efektów kształcenia jest przejrzysty i zrozumiały oraz zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania. Studenci o wynikach zaliczeń są informowani przez pocztę elektroniczną lub na zajęciach maksymalnie w ciągu tygodnia od weryfikacji efektów kształcenia, co oceniają pozytywnie. Ponadto w uzasadnionych przypadkach mogą ubiegać się o egzamin komisyjny.

3. Uzasadnienie

Koncepcja kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” jest zgodna z misją i strategią rozwoju oraz celami strategicznymi Wydziału i Uczelni. Plany rozwoju kierunku uwzględniają najnowsze wymagania związane z przygotowaniem absolwentów do działalności zawodowej, ale w dużym stopniu uzależnione są od malejącej liczby kandydatów. Efekty kształcenia na studiach I stopnia kierunku „ogrodnictwo” odnoszą się w pełni do tego obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, do dziedziny nauki rolniczej, dyscypliny ogrodnictwo. Uwzględniają również pełen zakres efektów kształcenia prowadzących do uzyskania kompetencji inżynierskich. Liczba efektów kształcenia jest właściwa. W zakresie wiedzy określono 13 kierunkowych efektów kształcenia, 12 efektów w zakresie umiejętności i 9 w zakresie kompetencji społecznych. Odnoszą się one do obydwu specjalności realizowanych na kierunku tj. produkcja ogrodnicza i kształtowanie terenów zieleni. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku uwzględniają zdobywanie przez studentów umiejętności praktycznych i kompetencji niezbędnych na rynku pracy, a także kontynuację dalszej edukacji. Treści programowe umożliwiają osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Kierunkowe efekty kształcenia znajdują odniesienie w kartach przedmiotów (sylabusach), które opracowane są w sposób szczegółowy i zawierają niezbędne informacje. W wielu sylabusach występują braki w określeniu i odniesieniu efektów przedmiotowych do kierunkowych. Organizacja procesu kształcenia jest prawidłowa. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Czas trwania studiów jest adekwatny dla przewidzianych dla kierunku efektów kształcenia i umożliwia ich realizację. W wielu sylabusach przedmiotów stwierdzono błędy w bilansie punktów ECTS. W większości przedmiotów zbyt mało godzin

przeznaczono na pracę własną studenta (w 31 sylabusach), co skutkuje niewłaściwą liczbą godzin w przeliczeniu na punkty ECTS (1 pkt ECTS = od 10,4 do 21,4 godz. nakładu pracy studenta). W pięciu przypadkach z kolei 1 punkt ECTS stanowił od 35 do 50 godzin. W 5 sylabusach brakowało bilansu punktów. Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności uwzględnia przypisanie modułom zajęć związanych z praktycznym przygotowaniem zawodowym więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS a także w doborze modułów kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS. Realizowane jest to m.in. przez wybór specjalności. Zajęcia na kierunku ogrodnictwo PWSZ w Skierniewicach ze względu na niewielką liczbę studentów prowadzone są w małych, kameralnych grupach, co pozwala na bieżące monitorowanie i ocenienie postępów studentów w zakresie zdobywanych przez nich efektów kształcenia. Dobór form zajęć dydaktycznych jest zróżnicowany i skierowany na osiągnięcie założonych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów.

Jednostka poprawnie określiła efekty kształcenia dla praktyk zawodowych i metody ich weryfikacji. Praktyka zawodowa jest realizowana w wymiarze 12 tygodni (360 godzin; 12 pkt ECTS). Organizacja praktyk, dobór miejsc ich odbywania a także weryfikacja efektów kształcenia są właściwe. Zasady i formy odbywania praktyki zawodowej umożliwiają studentom osiągnięcie efektów kształcenia zakładanych dla praktyk na ocenianym kierunku.

Stopień umiędzynarodowienia procesu kształcenia jest znikomy. W programie studiów na ocenianym kierunku realizowane są wyłącznie lektoraty z języka obcego (angielski, niemiecki, rosyjski). Brak zainteresowania studentów kierunku m.in. programem Erasmus+ wynika z faktu, że większość z nich ma gospodarstwa, w których pracuje.

Wypracowana, procedura postępowania kwalifikacyjnego umożliwia optymalny dobór kandydatów na studia na kierunku „ogrodnictwo”, gwarantując im sprawiedliwy dostęp do podejmowania kształcenia. Wymogi rekrutacji są przejrzyste i uwzględniają zasadę równych szans. Jednostka posiada procedury umożliwiające właściwą i zgodną z prawem identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów. Weryfikacja założonych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów dokonywana jest metodami określonymi w Autorskich programach zajęć dydaktycznych (sylabusach). Formą weryfikacji w zależności od zakładanych efektów są: zaliczenia bądź egzaminy (pisemne i ustne), kolokwia, prezentacje, projekty, sprawozdania, prace graficzne, kolekcje roślin lub owadów oraz inne prace zaliczeniowe, które sprawdzają zarówno zdobytą wiedzę jak i umiejętności praktyczne oraz wspomagają i aktywizują studentów w procesie uczenia się. Kompetencje społeczne oceniane są przez ocenę umiejętności pracy zespołowej m.in. w ramach przygotowywanych projektów oraz w czasie odbywania praktyk zawodowych. Prace etapowe weryfikują zakładane efekty kształcenia. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Analiza procesu dyplomowania wskazała, że jest on prawidłowy. Prace dyplomowe spełniają wymogi prac inżynierskich, a ich tematyka jest związana z dyscypliną ogrodnictwo i właściwa dla wybranej specjalności. W opinii członków ZO w ocenianych pracach zbyt skromna była literatura i to zazwyczaj popularnonaukowa wykorzystana w ich opracowaniu. Analizując protokoły z przebiegu egzaminu dyplomowego zastrzeżenia wzbudził fakt różnej liczby pytań egzaminacyjnych, których ocena była brana pod uwagę w wyliczeniu średniej oceny z egzaminu.

4. Zalecenia

- Zaleca się uporządkowanie tabel odniesienia efektów kierunkowych do obszarowych i zgodności

kompetencji inżynierskich z kierunkowymi efektami kształcenia (EKK);

- Zaleca się poprawę sylabusów pod kątem właściwego odniesienia efektów przedmiotowych (modułowych) do kierunkowych oraz korektę bilansu punktów ECTS, a także ujednoczenie liczby punktów ECTS w semestrach do 30 (max 32) na studiach stacjonarnych.
- Zaleca się wydzielenie „Herbologii” jako odrębnego przedmiotu z modułu „Uprawa roli”, z uwagi na to, że efekty kształcenia przedmioty nie oddają w pełni specyfiki przedmiotu „Herbologia”.
- Zaleca się wprowadzenie przedmiotów obieralnych (fakultatywnych) w języku obcym do planu studiów na kierunku ogrodnictwo oraz uruchomienie programu Mostar.
- Zaleca się ujednoczenie liczby pytań uwzględnianych w ocenie egzaminu oraz zwiększenie wymagań w stosunku do liczby i jakości literatury wykorzystywanej w opracowaniu pracy dyplomowej.

2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia

2.1 Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy, który zapewnia realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku, lub doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla tego kierunku. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu praktycznym, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku. *

2.2 Dorobek naukowy, doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. Zajęcia związane z praktycznym przygotowaniem zawodowym, w tym zajęcia warsztatowe, są prowadzone na ocenianym kierunku przez osoby, z których większość posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, odpowiadające zakresowi prowadzonych zajęć. W przypadku, gdy zajęcia realizowane są z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, kadra dydaktyczna jest przygotowana do prowadzenia zajęć w tej formie. *

2.3 Prowadzona polityka kadrowa umożliwia właściwy dobór kadry, motywuje nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych, zawodowych i rozwijania kompetencji dydaktycznych oraz sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej.

1. Ocena – w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

Do minimum kadrowego kierunku „ogrodnictwo” prowadzonego na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym Uczelnia zaproponowała w Raporcie samooceny 7 nauczycieli akademickich, w tym 2 samodzielnych (1 z tytułem naukowym profesora nauk rolniczych i 1 ze stopniem naukowym doktora habilitowanego w dyscyplinie ogrodnictwo) oraz 5 ze stopniem naukowym doktora (2 doktorów nauk rolniczych, z czego 1 w dyscyplinie ogrodnictwo, następnie 1 doktor ekonomii oraz 1 doktor nauk farmaceutycznych). Po wizytacji Uczelnia przedstawiła informacje na temat 3 kolejnych osób (1 doktora oraz 2 magistrów), które włącza do minimum kadrowego wizytowanego kierunku studiów od 13 lutego 2017 r (od początku letniego semestru studiów).

Zespół wizytujący PKA przeprowadził ocenę spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego na podstawie przesłanej dokumentacji (Raportu samooceny), rozmów przeprowadzonych z Władzami Wydziału oraz dokumentów przedstawionych w trakcie i po wizytacji.

W ocenie uwzględniono w szczególności posiadane stopnie naukowe, a także dorobek zawodowy nauczycieli akademickich. Sprawdzono również obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku

akademickim oraz złożone oświadczenia o wliczeniu do minimum kadrowego.

Na podstawie informacji i dokumentów przekazanych w toku oceny stwierdzono, że wszystkie te osoby spełniają warunek ujęty w art. 112a i art. 9 a ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842). Jednak nie wszyscy nauczyciele akademicki zaproponowani do minimum kadrowego spełniają wymagania określone w § 9 ust. 2, § 10 ust. 3 oraz § 11 ust. 1 pkt. 2 rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1596). Po analizie przedstawionej dokumentacji oraz dorobku naukowego, do minimum kadrowego nie można było zakwalifikować 3 doktorów. Nie wykazano, że osoby te posiadają doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla kierunku „ogrodnictwo”. Dla jednej osoby (zał 4, poz. 5) Uczelnia stanowi dodatkowo miejsce pracy, a 2 pozostałe osoby (zał 4 poz. 6 i 7 nie posiadają również dorobku w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla kierunku „ogrodnictwo” w zakresie dyscypliny ogrodnictwo, do której odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia. Dodatkowo jedna z tych osób nie posiadała wymaganego obciążenia dydaktycznego w bieżącym roku akademickim.

W trakcie trwania oceny oraz po wyjeździe Zespołu, Władze Uczelni i Wydziału podjęły kroki w celu skompletowania minimum kadrowego. W wyniku przeprowadzonego w dniu 30.01.2017 r. konkursu, minimum kadrowe zostało uzupełnione o jednego doktora nauk rolniczych, z dorobkiem w zakresie ogrodnictwa oraz doświadczeniem zawodowym zdobytym poza uczelnią, zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy, gdzie Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy. Ponadto zatrudniono na ¼ etatu dwóch magistrów inżynierów ogrodnictwa obaj posiadają doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla kierunku „ogrodnictwo” (w tym 1 z dorobkiem naukowym w zakresie ogrodnictwa). Osoby te złożyły oświadczenia o zaliczeniu ich do minimum kadrowego dla kierunku „ogrodnictwo” studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym.

Reasumując, do minimum kadrowego dla kierunku „ogrodnictwo”, Zespół Oceniający zaliczył 1 profesora, 1 doktora habilitowanego, 3 doktorów oraz 2 magistrów inżynierów ogrodnictwa. Wszystkie te osoby spełniają wymagania stawiane nauczycielom akademickim zaliczanym do minimum kadrowego studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym. Szczegóły zamieszczone zostały w Załączniku Nr 4 do niniejszego raportu.

Po dokonanych przez Uczelnię zmianach w składzie minimum kadrowego należy stwierdzić, że struktura kwalifikacji nauczycieli jest właściwa. Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy w zakresie ogrodnictwa, który zapewnia realizację programu kształcenia lub doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla kierunku „ogrodnictwo”.

W roku akademickim 2016/17 na kierunku „ogrodnictwo”, na studiach prowadzonych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej, kształcą się łącznie 75 studentów. Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe, do liczby studentów kierunku spełnia wymagania § 14 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1596). Wynosi 1: 11 przy obowiązującym na wizytowanym kierunku nie mniejszym niż 1 : 60.

Proces dydaktyczny na kierunku „ogrodnictwo” wspiera dodatkowo 14 pracowników dydaktycznych: 2 profesorów (2 posiadających dorobek naukowy w zakresie dwóch dyscyplin ogrodnictwo oraz biologia i 1 w zakresie ogrodnictwa i technologii żywności i żywienia), 3 doktorów habilitowanych (w tym 2 z dyscypliny ogrodnictwo i 1 z agronomii), 4 doktorów (3 z dyscypliny ogrodnictwo i 1 z obszaru nauk społecznych dyscyplina socjologia) oraz 5 magistrów (1 mgr ekonomii i 4 lingwistów).

Samodzielni nauczyciele akademicy oraz 3 osoby z grupy doktorów posiadają dorobek naukowy afiliowany do Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach lub SGGW w Warszawie, z zakresu szeroko rozumianego ogrodnictwa: hodowli roślin ogrodniczych, szkółkarstwa, uprawy, nawożenia, pielęgnacji roślin sadowniczych, ozdobnych, warzywnych i zielarskich, a także przechowalnictwa i przetwórstwa. Zajęcia dydaktyczne prowadzą nauczyciele akademicy, zgodnie ze swoimi kompetencjami, wynikającymi z tematyki badawczej dorobku naukowego, czy doświadczenia zawodowego. Dorobek naukowy lub doświadczenie zawodowe związane są z dyscypliną naukową, którą reprezentują nauczyciele akademicy. Z informacji uzyskanych przez Zespół w trakcie wizytacji wynika, że znaczna część prowadzących zajęcia dydaktyczne (nawet 80%) to wykładowcy o udokumentowanym doświadczeniu praktycznym, w tym prowadzący własne gospodarstwa produkcyjne i handlowe związane z ogrodnictwem. Zajęcia związane z praktycznym przygotowaniem zawodowym: warzywnictwo gruntowe, warzywnictwo szklarniowe, sadownictwo, rośliny ozdobne, dendrologia, uprawa roli, nawożenie i żywienie roślin, technika ogrodnicza, przechowalnictwo i przetwórstwo, fitopatologia, entomologia, ekonomika i organizacja gospodarstw ogrodniczych, komputerowe projektowanie ogrodów, bukiciarstwo i in., prowadzą nauczyciele, którzy odbywali długoterminowe staże zawodowe za granicą, zrealizowali wiele projektów, posiadają doświadczenie zawodowe, są autorami licznych wdrożeń do praktyki ogrodniczej, współpracują z firmami nasiennymi, producentami nawozów, środków ochrony roślin, podłoży organicznych, maszyn i narzędzi uprawowych.

Przeprowadzone hospitacje zajęć dydaktycznych wykazały, że były one prowadzone przez nauczycieli akademickich posiadających kwalifikacje do ich realizacji, byli dobrze przygotowani do zajęć, stosowali skuteczne metody dydaktyczne (pokaz, dyskusja, ćwiczenia praktyczne, rozwiązanie konkretnego przypadku). Stosowane na zajęciach metody i materiały dydaktyczne (świeży materiał roślinny, plansze projektowe, dokumentacja zdjęciowa, karty przedmiotu i prezentacje multimedialne) ułatwiały i umożliwiały praktyczne nabycie umiejętności doboru gatunków drzew i krzewów, rozmnażania lilii, projektowania ogrodów i ich aranżacji, czy też obliczania dawek nawozów lub szacowania strat w sadach. Zajęcia prowadzone były w godzinach przewidzianych w planie zajęć, odbywały się w salach i pracowniach dobrze wyposażonych w sprzęt komputerowy, multimedialny, nagłośnienie, czy aparaturę i sprzęt laboratoryjny.

Spotkanie nauczycieli akademickich z Zespołem oceniającym pracownicy rozpoczęli od dyskusji na temat zagrożeń dla funkcjonowania kierunku „ogrodnictwo”. W wypowiedziach wyrażano troskę o brak naboru przez okres 2 ostatnich lat, a także podkreślano konkurencję drugiej szkoły wyższej, prowadzącej ten sam kierunek studiów. Innym dyskutowanym tematem był problem prac dyplomowych, ich praktyczny charakter, tematyka, która nawiązywałaby do praktyki ogrodniczej. Zgłoszono potrzebę dalszego rozwijania ogrodu dydaktycznego, w miarę możliwości finansowych uczelni. Poruszono również zagadnienie sposobów weryfikacji kompetencji społecznych studentów. Bardzo pozytywne opinie prezentowała kadra dydaktyczna kierunku, wypowiadając się na temat polityki wsparcia Władz Uczelni dla wszelkich inicjatyw związanych z rozwojem kierunku i kadry.

Pracownicy dydaktyczni Wydziału Nauk Przyrodniczych i Technicznych PWSZ podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe. W okresie od ostatniej oceny, 1 osoba uzyskała tytuł profesora, a 1 osoba otrzymała stopień doktora habilitowanego (nie są to jednak osoby z minimum kadrowego kierunku „ogrodnictwo”).

Polityka kadrowa Uczelni i Wydziału przewiduje okresową ocenę nauczycieli akademickich na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (art. 132). Pracownicy dydaktyczni oceniani są również przez studentów, dobrowolnie wypełniających ankietę w wersji elektronicznej, w której oceniane są poszczególne przedmioty i formy zajęć. Pytania ankietowe dotyczą konsultacji, programu, atmosfery na zajęciach, komunikatywności prowadzącego, wyjaśnień,

zachęt, itp., a odpowiedzi na nie są pozytywne. Prowadzone badania satysfakcji studentów PWSZ w Skierniewicach wykazały, że studenci „ogrodnictwa” wysoko oceniają wiedzę prowadzących. Wyniki tych ankiet uwzględnione są przy ocenie okresowej pracowników. Dokonywane są również hospitacje zajęć dydaktycznych. Pozytywnie ocenieni nauczyciele otrzymują nagrody dydaktyczne, mogą mieć finansowane wyjazdy na szkolenia, konferencje, kursy. Uczelnia deklaruje również dopłatę do publikacji, które posiadają afiliację Uczelni.

Doskonaleniu kwalifikacji kadry dydaktycznej może służyć również wymiana międzynarodowa, która na Wydziale Nauk Przyrodniczych i Technicznych PWSZ ma miejsce w bardzo wąskim zakresie. W okresie ostatnich 3 lat na Wydział przyjechał 1 pracownik z Uniwersytetu Mendla w Brnie, natomiast żaden nauczyciel z Wydziału nie brał udziału w wymianie międzynarodowej.

3. Uzasadnienie

Minimum kadrowe dla kierunku „ogrodnictwo”, prowadzonego na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym, spełnia wszystkie wymagania określone w ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842) oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1596). Większość nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe, jak również z grona kadry wspierającej proces dydaktyczny, posiada dorobek naukowy w zakresie ogrodnictwa, który zapewnia realizację programu kształcenia lub doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla kierunku „ogrodnictwo”. Struktura kwalifikacji osób zaliczonych do minimum kadrowego oraz pozostałych nauczycieli akademickich jest właściwa dla realizacji programu kształcenia i osiągnięcia zamierzonych efektów wiedzy, głównie umiejętności praktycznych oraz kompetencji społecznych. Stosowane metody i materiały dydaktyczne wskazują na dobre przygotowanie kadry dydaktycznej do zajęć i są skuteczne w osiągnięciu wielu umiejętności praktycznych. Polityka kadrowa sprzyja doskonaleniu procesu dydaktycznego, ale większy nacisk powinno się kłaść na wymianę międzynarodową kadry i jej mobilność. Liczba osób stanowiących minimum kadrowe jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.

4. Zalecenia

W celu utworzenia stabilnego składu minimum kadrowego dla kierunku „ogrodnictwo”, należy starannie analizować przepisy prawa, dotyczące zasad doboru członków minimum, w aspekcie realizowanego profilu praktycznego i posiadanych kompetencji nauczycieli akademickich. Zawieranie umowy o pracę na krótki okres, może w przyszłości budzić obawy o stabilność minimum kadrowego. Zaleca się nawiązanie szerszej współpracy międzynarodowej z innymi uczelniami o profilu praktycznym i większą mobilność pracowników w celu czerpania dobrych wzorców

3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia.

3.1 Jednostka współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym, w tym z pracodawcami i organizacjami pracodawców, w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych, a także w celu pozyskiwania kadry dydaktycznej posiadającej znaczne doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią. *

3.2 W przypadku prowadzenia studiów we współpracy lub z udziałem podmiotów zewnętrznych reprezentujących otoczenie społeczne, gospodarcze lub kulturalne, sposób prowadzenia i organizację tych studiów określa porozumienie albo pisemna umowa zawarta pomiędzy uczelnią a danym podmiotem. *

1. *Ocena – w pełni*
2. *Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.*

Wydział Nauk Przyrodniczych i Technicznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach wypracował zasady współpracy z otoczeniem zewnętrznym, które obejmują zarówno funkcjonowanie Konwentu, Rady Programowej, Pełnomocnika Rektora, jak również aktywność Biura Karier. Przy uczelni działa Konwent złożony z 24 przedstawicieli władz, instytucji i stowarzyszeń naukowych, zawodowych i twórczych i przedsiębiorców. Zgodnie z założeniami Konwent jest ciałem kolegialnym, społecznym i doradczym działającym na podstawie regulaminu. Z dokumentacji przedstawionej przez jednostkę prowadzącą oceniany kierunek wynika, że Konwent spotyka się zgodnie z założeniami regulaminowymi, a jego posiedzenia są protokołowane. Do składu Konwentu powołanych zostało kilkunastu pracodawców. Konwent jest organem opiniotwórczym. Do kompetencji Konwentu należy między innymi: opiniowanie sprawozdania Rektora z działalności Uczelni, strategii Uczelni i jej zmian oraz „efektów kształcenia”, jak również wnioskowanie o uruchomienie nowych kierunków kształcenia powiązanych ze strategią regionu. Konwent wspiera również Jednostkę prowadzącą oceniany kierunek w organizacji wyjazdów studentów na zajęcia terenowe. Z informacji uzyskanych przez podczas wizytacji wynika, że Konwent odgrywa dużą rolę w inicjowaniu współpracy oraz kreowaniu wizerunku Uczelni wśród interesariuszy zewnętrznych. W uczelni powołano również Pełnomocnika Rektora ds. współpracy środowiskowej i rozwoju zrównoważonego, który ma obowiązek m.in. podtrzymywać i rozwijać kontakty z interesariuszami zewnętrznymi. W trakcie wizytacji Zespół uzyskał wyczerpujące informacje od Pełnomocnika, nt. bardzo licznych działań realizowanych w ramach jego obowiązków, przy dużym zaangażowaniu i innowacyjnym podejściu obecnego pełnomocnika. Z dokumentacji przedłożonej przez Wydział wynika, że w skład Komisji Programowej kierunku ogrodnictwo wchodzi również (ok. połowy składu) przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych. Biuro Karier zajmuje się przede wszystkim wsparciem w organizowaniu praktyk studenckich oraz monitorowaniem losów absolwentów oraz szkoleniem studentów dot. umiejętności wchodzenia na rynek pracy. Pracownicy Biura Karier są z wykształcenia doradcami zawodowymi. W badaniu satysfakcji studentów za rok akademicki 2014/15 studenci bardzo wysoko ocenili działalność Biura Karier (6.07 na 7.0).

Zwraca uwagę precyzyjny system realizacji praktyk studenckich, w tym sposób nadzoru i weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia. W szczególności, praktyki odbywają się głównie we własnych gospodarstwach z tym, że tylko w wymiarze dwóch tygodni, pozostały okres student obowiązuje jest przepracować u innych pracodawców, zgodnie z obowiązującym trójpodziałem profilu praktyk. Zaliczenia praktyk odbywają się na podstawie egzaminu oraz po przedstawieniu sprawozdania i dziennika praktyk, przy czym egzamin ustny ma na celu weryfikację zapisów zawartych w dzienniku i sprawozdaniu. Dokumentacja zawiera również m.in. „weryfikację efektów kształcenia uzyskanych w wyniku odbytej praktyki zawodowej przez zakład pracy” przedstawianą dla każdego praktykanta przez pracodawcę, w której uwzględnia się wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Dokument został włączony w 2015 roku do dokumentacji praktyk w odpowiedzi na zapotrzebowanie zarówno władz wydziału, jak i pracodawców, celem wzbogacenia informacji o przydatności praktyk zawodowych dla osiągania zakładanych efektów kształcenia. Jednostka prowadząca oceniany kierunek ocenia praktyki zawodowe zarówno poprzez pozyskiwanie opinii od studentów jak i pracodawców. Opracowane wzory formularzy, w których precyzyjnie określone są poszczególne efekty kształcenia, których osiągnięcie (np. w odpowiedniej skali) może potwierdzać pracodawca przyjmujący na praktyki stanowią wygodne narzędzie dla pracodawców, którzy przyjmują studentów na praktyki.

Uczelniany System Zapewniania Jakości Kształcenia uwzględnia angażowanie interesariuszy zewnętrznych Uczelni (w szczególności pracodawców) w kształtowanie i doskonalenie procesu kształcenia. Obejmuje również zbieranie opinii pracodawców na temat procesu kształcenia na uczelni poprzez uczestnictwo pracodawców w pracach Konwentu, angażowanie kadry dydaktycznej z udokumentowanym doświadczeniem zawodowym zdobywanym poza uczelnią w kształtowanie procesu dydaktycznego oraz ocenę poziomu praktykantów i ich luk kompetencyjnych. W strukturze działania systemu zapewnienia jakości kształcenia znajduje się również kierownik Biura Karier, jako źródło informacji o skuteczności i przydatności kształcenia oraz ewentualnych sugestii modyfikacji programów i kierunków studiów. W szczególności „Wytyczne w zakresie tworzenia i modyfikowania planów studiów i programów kształcenia” w PWSZ z 25.01.16 przywidują wykorzystanie wyników realizowanego przez Biuro Karier monitorowania kariery zawodowej absolwentów oraz wyników analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy, uzgodnień środowiskowych i opinii interesariuszy zewnętrznych, wymagań i zaleceń stowarzyszeń i organizacji zawodowych.

Na poziomie rozwiązań strukturalnych i organizacyjnych udział przedstawicieli interesariuszy zewnętrznych w systemie zapewnienia jakości kształcenia jest zapewniony. Wskazane wydaje się szersze wykorzystanie istniejących struktur w procesie konsultowania programów z interesariuszami przy bardziej konsekwentnej implementacji wyznaczonych zadań. Należy przy tym uwzględnić, to, co potwierdzono zresztą na spotkaniu z interesariuszami zewnętrznymi podczas wizytacji, przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego uczestniczą w bezpośrednich i głównie nieformalnych spotkaniach, które stanowią bardzo istotny element ich udziału w procesie określania i oceny efektów kształcenia. Zewnętrzni interesariusze udostępniają swoją bazę do części zajęć w ramach wizyt studyjnych oraz uczestniczą w procesie weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia w sposób niesformalizowany.

Ponadto, uczelnia zabiega o promocję swej oferty poprzez okresowe spotkania z młodzieżą, nauczycielami szkół średnich i studentami, dni otwarte Uczelni, targi edukacyjne, konkursy, konferencje naukowe, panele dyskusyjne, itp. oraz poprzez wykorzystanie Internetu i mediów społecznościowych. Społeczność akademicka ocenianego kierunku prowadzi różnorodną współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Podpisane umowy i porozumienia o współpracy obejmują głównie realizację praktyk studenckich, ale również szkolenia, doradztwo, udostępnianie wyników badań oraz współpracy w kształtowaniu programu studiów i efektów kształcenia.

Wyrazem współpracy Wydziału z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest też realizacja przez pracowników i studentów ocenianego kierunku określonych zadań na rzecz otoczenia społeczno-gospodarczego. M.in. studenci zaprojektowali i zrealizowali projekt rekreacyjny kilku terenów zielonych w Skierniewicach; w Bolimowskim Parku Krajobrazowym przeprowadzili inwentaryzację drzew pomnikowych oraz zaprojektowali i zbudowali „gniewoszówki” (schronienia dla węży). Festiwal Nauki – jedno z większych wydarzeń kulturalno-oświatowych w Skierniewicach (ok. 4 tys. uczestników) jest organizowany przez PWSZ przy intensywnym udziale studentów Ogrodnictwa m.in. w zakresie warsztatów merytorycznych i szkoleń.

Za szczególnie intensywną należy uznać współpracę z Instytutem Sadownictwa w Skierniewicach, którego prekursorzy (Instytut Warzywnictwa i Instytut Sadownictwa i Kwaciarnictwa) odegrali dużą rolę w utworzeniu kierunku a obecnie IS należy do głównych (obok SGGW w Warszawie) partnerów Jednostki w kształceniu studentów i prowadzeniu badań naukowych. Współpraca polega m.in. na udostępnianiu infrastruktury, zasobów bibliotecznych i kadry IS do prowadzenia zajęć i realizacji praktyk studenckich, przygotowaniu prac dyplomowych. Ponadto IS umożliwia studentom bezpłatny udział w konferencjach poświęconych m.in. nowym technologiom produkcji. Wśród podmiotów, z którymi współpracuje Wydział znajdują się m.in. przedsiębiorstwa prywatne (np. z Łódzko-Skierniewickiego Klastra Owocowo-Warzywnego), organizacje branżowe

(Skierniewicka Izba Gospodarcza), centra doradztwa rolniczego, gospodarstwa rolne, szkoły ponadgimnazjalne. Okazjonalnie na Wydziale odbywają się zajęcia (głównie wykłady) prowadzone przez praktyków i przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego, co można uznać za przykład dobrej praktyki.

Pracodawcy obecni na spotkaniu w trakcie wizytacji wykazali się dużym zainteresowaniem funkcjonowaniem Uczelni, i jak wskazano powyżej podali kilkanaście przykładów konkretnej współpracy z Wydziałem.

3. Uzasadnienie

Wydział Nauk Przyrodniczych i Technicznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach jest zaangażowany we współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym na wielu płaszczyznach (praktyki, warsztaty, szkolenia, proces dydaktyczny, projekty badawczo-rozwojowe), przy czym najbardziej zwraca uwagę dobrze wypracowany system realizacji praktyk zawodowych. Kontakty z pracodawcami wykorzystuje również w zakresie dostosowywania efektów i treści kształcenia do potrzeb rynku pracy.

4. Zalecenia

Brak zaleceń

4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu praktycznym i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia

4.1 Liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych, w tym laboratoriów ogólnych i specjalistycznych są dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, w tym do liczby studentów. Jednostka zapewnia bazę dydaktyczną do prowadzenia zajęć związanych z praktycznym przygotowaniem do zawodu, umożliwiającą uzyskanie umiejętności zgodnych z aktualnym stanem praktyki związanej z ocenianym kierunkiem studiów oraz dostęp studentów do laboratoriów w celu wykonywania prac wynikających z programu studiów. *

4.2 Jednostka zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, oraz do Wirtualnej Biblioteki Nauki. *

4.3 W przypadku, gdy prowadzone jest kształcenie na odległość, jednostka umożliwia studentom i nauczycielom akademickim dostęp do platformy edukacyjnej o funkcjonalnościach zapewniających co najmniej udostępnianie materiałów edukacyjnych (tekstowych i multimedialnych), personalizowanie dostępu studentów do zasobów i narzędzi platformy, komunikowanie się nauczyciela ze studentami oraz pomiędzy studentami, tworzenie warunków i narzędzi do pracy zespołowej, monitorowanie i ocenianie pracy studentów, tworzenie arkuszy egzaminacyjnych i testów.

1. Ocena – w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach mieści się na terenie nieruchomości przy ul. Batorego 64C, której prawa użytkowania przekazała Uczelni Gmina Miasta Skierniewice. Baza dydaktyczna PWSZ jest adekwatna do realizacji zajęć na kierunku „ogrodnictwo”. Powierzchnia bazy dydaktycznej liczy 9.600 m² i mieści się w 3 budynkach po dawnych koszarach, odremontowanych i zmodernizowanych z pomocą funduszy unijnych, z nowoczesnym wyposażeniem. Wszystkie budynki posiadają windy dla osób niepełnosprawnych, parkingi oraz miejsca wypoczynku w parku na terenie kampusu. W budynku nr 9 znajdują się 4 duże sale wykładowe o powierzchni ok. 140 m² na 120-140 miejsc, wyposażone w sprzęt multimedialny wraz z nagłośnieniem. W bieżącym roku akademickim oddano do użytku nowy dom akademicki. Zajęcia praktyczne odbywają się w pracowniach: agrotechnicznej, mikroskopowej, roślin ozdobnych, techniki ogrodniczej, ochrony

roślin. Każda z nich ma powierzchnię 44 m² i przewidziana jest na 30 miejsc. Pracownia mikroskopowa wyposażona jest w 16 mikroskopów, 8 binokularów, 2 mikroskopy stereoskopowe, kamerę cyfrową, zestaw do fotografii cyfrowej i liczne preparaty. Pracownia agrotechniczna posiada zaplecze z 2 mikroskopami stereoskopowymi, autoklaw-euroklar z destylatorem, cieplarkę, suszarkę oraz mierniki i wagi. Z kolei pracownie: biochemiczna (z 2 łaźniami wodnymi, homogenizatorem, mieszadłami magnetycznymi, spektrofotometrem VV/VIS, destylarką, sterylizatorem, mikrowytrząsarką, wirówką) i chemiczno-biologiczna (z cieplarko-suszarką, spektrofotometrem VV/VIS, sterylizatorem oraz 2 dygestoriami) przygotowane na 32 miejsca, mają powierzchnię około 70 m² każda. W budynku F mieści się laboratorium chemiczne na 15 stanowisk (A133) i laboratorium mikrobiologiczne (A135), oba bardzo dobrze wyposażone oraz tzw. mała aula wykładowa. Sale dydaktyczne (ćwiczeniowe i wykładowe) są wyposażone w sprzęt multimedialny (czytniki pisma, głośniki), a także nowe meble. Dla celów dydaktycznych przygotowano 2 pracownie komputerowe z oprogramowaniem po 21 stanowisk, o powierzchni około 45 m² każda. Studenci kierunku ogrodnictwo korzystają z obu pracowni w ramach przedmiotów technologia informacyjna, komputerowe projektowanie ogrodów (z wykorzystaniem programu komputerowego Gardenphilia DESIGNER), projektowanie ogrodów, projektowanie rabat bylinowo-cebulowych. Pomieszczenia dydaktyczne są również skomputeryzowane i posiadają dostęp do Internetu. Na piętrach budynku głównego rozmieszczone są 4 ogólnodostępne stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu.

Na mocy porozumienia w sprawie realizacji zajęć praktycznych i praktyk zawodowych, zawartego 25. 04.2012 r. (na czas nieokreślony) przez JM Rektora PWSZ oraz Dyrektora Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach, w bazie Instytutu Ogrodnictwa odbywają się zajęcia praktyczne z zakresu 3 działów: warzywnictwa, sadownictwa i roślin ozdobnych. Zajęcia te prowadzone są przez pracowników IO zatrudnionych w PWSZ. Umowa ta dotyczy również odbywania praktyk zawodowych w IO przez studentów PWSZ. Zakres umowy obejmuje udostępnienie przez IO laboratoriów, szklarni oraz pól doświadczalnych do odbycia zajęć praktycznych, zapewnienie nadzoru pracownika, gdy tego wymaga sytuacja oraz korzystanie z urządzeń socjalnych.

W Skierniewicach przy ul. Rybickiego zlokalizowane jest warzywnicze pole doświadczalne Instytutu Ogrodnictwa o powierzchni 30 ha oraz sad doświadczalny Instytutu Ogrodnictwa. W obrębie warzywniczego pola doświadczalnego usytuowane są 4 szklarnie (2 starszego typu, wolnostojące, po 300 m² każda oraz 2 nowoczesne szklarnie zblokowane po 860 m² każda). Jedna komora szklarniowa jest komorą ekologiczną, w innych odbywa się uprawa pomidora szklarniowego, ogórka i sałaty na wełnie mineralnej. Znajdują się tam zestawy do nawożenia roślin, gdzie studenci uczą się przygotowywać pożywki. W szklarniach tych odbywają się zajęcia praktyczne z warzywnictwa szklarniowego, inżynierii szklarniowej oraz zielarstwa. Zrealizowano tu również w ostatnich 5 latach 5 prac dyplomowych na temat podłoży szklarniowych, biostymulatorów w uprawie sałaty, nowych nawozów ogrodniczych. Ponadto, są tam 2 cieplarnie ogrzewane po 250 m² każda, 2 tunele nieogrzewane z pełną automatyką, tunel zblokowany nieogrzewany oraz kolekcja roślin ozdobnych (tulipanów i róż), należące do Zakładu Uprawy i Nawożenia Roślin Ozdobnych. W obiektach tych oraz na kolekcji odbywają się zajęcia z roślin ozdobnych ze studentami PWSZ kierunku „ogrodnictwo”. W obrębie obiektu znajduje się historyczna kwatera warzywnicza, na której prowadzone są badania od kilkudziesięciu lat. Wydzielone jest również pole ekologiczne o powierzchni 5 ha, posiadające aktualny certyfikat. Na polu tym realizowane są zajęcia z entomologii i fitopatologii, a także prace dyplomowe na temat upraw współrzędnych, czy organizmów pożytecznych. Pozostała powierzchnia doświadczalna przeznaczona jest do konwencjonalnej uprawy warzyw i roślin ozdobnych. Odbywają się tam zajęcia z warzywnictwa polowego, technologii upraw nasiennych warzyw, organizmów kwarantannowych w ogrodnictwie, zielarstwa, nowoczesnych systemów nawodnieniowych, roślin rabatowych i balkonowych. Na terenie bazy doświadczalnej mieści się laboratorium analiz chemicznych, samodzielna pracownia uprawy grzybów jadalnych oraz

park maszynowy z podstawowymi zespołami uprawnymi. Pieczarkarnia składa się z czterech niezależnych komór 4-poziomowych, po 50 m² każda oraz laboratorium grzybów. W komorach tych prowadzone są badania na temat oceny różnych ras pieczarek, dezynfekcji podłoża, rodzajów okrywy grzybni, regulacji klimatu, a także uprawy shiitake, gąsówki i in. Studenci PWSZ w ramach zajęć praktycznych z przedmiotu uprawa grzybów uczą się metod uprawy grzybów, techniki zbioru, organoleptycznej oceny okryw grzybni oraz podłoży.

Naprzeciwko obiektów doświadczalnych warzywnictwa i roślin ozdobnych mieści się baza doświadczalna sadownictwa o powierzchni 30 ha. Zlokalizowane są tam kwatery upraw sadowniczych pod osłonami, winnica i jagodnik. Prowadzone są tam badania z zakresu uprawy truskawek w rynnach, uprawy drzew pestkowych, borówki amerykańskiej, świdosiwy i rokitnika. Odbývają się tam również zajęcia praktyczne ze studentami z przedmiotu sadownictwo, nasiennictwo i szkółkarstwo sadownicze oraz nowoczesne uprawy roślin jagodowych.

Do badań prowadzonych w ramach projektów badawczych (NCBiR, NCN) włączonych zostało 4 studentów kierunku „ogrodnictwo” PWSZ, z tego 2 zostało zatrudnionych w Instytucie Ogrodnictwa. Również kilka osób, odbywających praktykę w tych obiektach doświadczalnych, znalazło pracę w Instytucie Ogrodnictwa. Z kolei kilka osób będących pracownikami Instytutu Ogrodnictwa podjęło kształcenie w PWSZ. Studenci kierunku „ogrodnictwo” PWSZ brali także udział w projekcie realizowanym na polu doświadczalnym, dotyczącym ochrony owadów zapylających, zbudowali 4 zestawy domków dla owadów zapylających. W ramach praktyk zawodowych w obiektach szklarniowych i na polach doświadczalnych chętnie zgłaszają się studenci, których miejscem zamieszkania są Skierniewice.

Przy ul. Pomologicznej mieści się Zakład Mechanizacji Instytutu Ogrodnictwa, w którym zgromadzono bogaty park maszynowy (około 100 maszyn), w tym nowoczesne konstrukcje i rozwiązania techniczne z zakresu ogrodnictwa. Studenci realizują tutaj treści z przedmiotów technika ogrodnicza oraz technika ochrony roślin. Aktualnie jeden ze studentów pisze pracę dyplomową na temat zbioru brokułów za pomocą nowo skonstruowanego kombajnu.

Inną bazą do zajęć praktycznych dla studentów kierunku „ogrodnictwo” jest wydzielone pole doświadczalne w obrębie kampusu PWSZ. Podzielono je na kwatery terenów zieleni, z założonymi trawnikami, nasadzeniami drzew i krzewów ozdobnych, które przecinają wytyczone alejki. Odbývają się tam zajęcia z zakresu kształtowania terenów zieleni oraz dendrologii. Na kwaterze sadowniczej posadzona jest kolekcja drzew owocowych i krzewów jagodowych. Tutaj również odbývają się ćwiczenia z sadownictwa (cięcie, szczepienie drzew, nauka odmian). W sąsiedztwie wydzielona jest mała kwatera warzywnicza i roślin ozdobnych.

Ponadto, na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Rektorem PWSZ a Dyrektorem Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, studenci PWSZ odbývają w Bolimowskim Parku Krajobrazowym zajęcia praktyczne z dendrologii, ekologii i ochrony środowiska, jak również część praktyk zawodowych. Na terenie Parku założono sad ze starymi, polskimi odmianami jabłoni (Antonówka, Szara Reneta i in.)

Biblioteka PWSZ zlokalizowana jest na parterze budynku E. Księgozbiór liczy 11.400 woluminów. W czytelni znajduje się 60 stanowisk pracy indywidualnej oraz 20 komputerów z dostępem do katalogów i bibliograficznych baz danych, w tym do zasobów baz danych Wirtualnej Biblioteki Nauki. Biblioteka korzysta z systemu komputerowego Libra 2000.

W bibliotece udostępnione są podręczniki i skrypty z zakresu ogrodnictwa, zalecane jako literatura obowiązkowa w kartach przedmiotów, m.in.: Uprawa warzyw w pomieszczeniach, Dendrologia, Uprawa roślin ozdobnych, Nasiennictwo, Polowa uprawa warzyw, Uprawa warzyw pod osłonami, Sadownictwo, Herbologia, Mikrobiologia i biochemia gleb, Nawożenie roślin ogrodniczych. Ponadto studenci mają bezpośredni dostęp do literatury uzupełniającej wymienionej w sylabusach, np.:

Żywopłoty, Trawniki – projektowanie, Szklarnie i tunele foliowe, Rośliny ozdobne w architekturze krajobrazu, Uprawa truskawki w polu i pod osłonami, Programy ochrony i wiele innych z zakresu nawożenia, nawadniania i ochrony roślin ogrodniczych. Dostępne są również czasopisma naukowe z zakresu ogrodnictwa: Journal of Plant Protection Research, Folia Horticulturae, Acta Scientiarum Polonorum Hortorum Cultus.

Biblioteka prenumeruje ukazujące się cyklicznie następujące czasopisma: Hasło ogrodnicze, Owoce, warzywa, kwiaty (aktualnie Warzywa i Owoce Miękkie), Sad Nowoczesny, Działkowiec, Farmer, Aura, Sad miesięcznik praktycznego sadownictwa, Zieleń miejska, Szkółkarstwo, Warzywa, Rynek owoców i warzyw – stan i perspektywy, Horticulture Week, Gardeners World, Fine Gardening. Porozumienie, zawarte pomiędzy Rektorem PWSZ a Dyrektorem Instytutu Ogrodnictwa, umożliwia studentom i pracownikom PWSZ korzystanie z zasobów bibliotecznych Instytutu. Ponadto, umowa patronacka z SGGW w Warszawie pomiędzy Rektorami tych Uczelni uwzględnia m.in. udostępnienie księgozbioru czasopism, książek, materiałów audiowizualnych oraz centralnego punktu informacji dla studentów PWSZ. Na mocy porozumienia o współpracy pomiędzy Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego a PWSZ, istnieje możliwość dostępu do zasobów bibliotecznych Zespołu.

W PWSZ w Skierniewicach na kierunku „ogrodnictwo” nie jest prowadzone kształcenie na odległość.

3. Uzasadnienie

Salę dydaktyczną oraz pracownię i laboratoria stanowią dobrą bazę do kształcenia studentów kierunku „ogrodnictwo”, zarówno pod względem ich liczby, powierzchni, liczby stanowisk pracy studentów, jak również wyposażenia. Zważywszy na stosunkowo małą liczbę studentów kierunku „ogrodnictwo”, która aktualnie wynosi 75 osób, baza dydaktyczna, którą przewidziano perspektywicznie na większą liczbę studiujących, nie jest w pełni wykorzystana.

Baza szkolenia praktycznego w Instytucie Ogrodnictwa, z której korzystają studenci oraz własny ogród dydaktyczny na terenie kampusu Uczelni umożliwiają prowadzenie procesu kształcenia praktycznego studentów i uzyskanie przez nich zamierzonych efektów kształcenia, głównie umiejętności inżynierskich związanych z praktycznym przygotowaniem zawodowym oraz kompetencji społecznych, potrzebnych na rynku pracy.

W Bibliotece PWSZ zgromadzono liczne zbiory literatury z zakresu ogrodnictwa, zalecanej w kartach przedmiotów jako literatura podstawowa i uzupełniająca. Są wśród nich pozycje z ostatnich lat, aktualne, a zakres tematyczny obejmuje wszystkie działy: sadownictwo, warzywnictwo, rośliny ozdobne i kształtowanie terenów zieleni. W zasobach bibliotecznych zgromadzono wiele tytułów książek i czasopism, których treści nawiązują do procesu produkcji ogrodniczej i służą osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia, w tym również umiejętności uprawy wielu gatunków roślin ogrodniczych, ich pielęgnacji i ochronie. Liczba dostępnych egzemplarzy podręczników i czasopism jest wystarczająca w odniesieniu do liczby studentów.

Baza dydaktyczna, w tym szkolenia praktycznego, jak również baza biblioteczna są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

4. Zalecenia

Brak

5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się i wchodzenia na rynek pracy

5.1 Pomoc dydaktyczna i materialna sprzyja rozwojowi zawodowemu i społecznemu studentów

poprzez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich, pomoc w procesie uczenia się i skutecznym osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia oraz zdobywaniu umiejętności praktycznych, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość jednostka zapewnia wsparcie organizacyjne, techniczne i metodyczne w zakresie uczestniczenia w e-zajęciach. *

5.2 Jednostka stworzyła warunki do udziału studentów w krajowych i międzynarodowych programach mobilności, w tym poprzez organizację procesu kształcenia umożliwiającą wymianę krajową i międzynarodową.

5.3 Jednostka wspiera studentów ocenianego kierunku w kontaktach z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy, w szczególności współpracując z instytucjami działającymi na tym rynku. *

5.4 Jednostka zapewnia studentom niepełnosprawnym wsparcie dydaktyczne i materialne, umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia.

5.5 Jednostka zapewnia skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

1. Ocena - w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

Studenci są zadowoleni z opieki dydaktycznej, materialnej i naukowej. Nauczyciele akademicy są dostępni podczas konsultacji oraz za pośrednictwem poczty elektronicznej. Terminy konsultacji są dostosowane do formy i trybu studiów oraz do planu zajęć.

W Uczelni istnieje możliwość ubiegania się o indywidualny program i plan studiów dla studentów realizujących dwa kierunki studiów lub dwie specjalności, indywidualny program studiów dla osób uzdolnionych z osiągnięciami lub wysoką średnią ocen dla osób chcących realizować program studiów w sposób zindywidualizowany. Ponadto dla osób z niepełnosprawnością, problemami zdrowotnymi i losowymi jest przewidziana możliwość ubiegania się o indywidualną organizację studiów. Procedurę ubiegania się o ww. formy indywidualizacji toku kształcenia są opisane w Regulaminie Studiów. Studenci są świadomi takich możliwości indywidualizacji studiów, natomiast nie korzystają z nich z uwagi na brak potrzeby w tym zakresie.

W opinii studentów proces dyplomowania jest przejrzysty i zrozumiały. Studenci I stopnia są zobowiązani do wyboru opiekuna pracy dyplomowej na 5 semestrze I stopnia. Studenci w ramach przygotowania do realizacji pracy dyplomowej realizują od 5 semestru seminarium, na którym prezentują swoje postępy dotyczące realizacji pracy dyplomowej. Studenci wyrazili opinię, że podczas realizacji pracy dyplomowej, współpraca i wsparcie merytoryczne otrzymywane od opiekuna są odpowiednie i bardzo sobie cenią wsparcie opiekuna pracy z uwagi na bardzo indywidualne podejście. Studenci pozytywnie ocenili liczbę osób przypadającą na jednego opiekuna.

Podczas spotkania ZO ze studentami, ustalono, że zrzeszają się oni głównie w dwóch związanych z wizytowanym kierunkiem kołach naukowych tj. Studenckie Koło Naukowe Ogrodnictwa oraz Studenckie Koło Naukowe Ochrony Przyrody. Studenci działający w ww. kołach w ramach ich działalności mogą rozwijać pod względem naukowym. Mają możliwość udziału w badaniach naukowych oraz organizowania własnych konferencji i wydarzeń. Wydział wspiera działalność Kół Naukowych przez finansowanie ich projektów. Studenci biorą udział w ramach działalności organizują Festiwal Nauki oraz biorą udział w Targach Ogrodnictwa, wyjazdach studyjnych i konferencjach naukowych.

Studenci uważają, że programy studiów i efekty kształcenia, które są dostępne na portalu internetowym Wirtualna Uczelnia są dla nich wystarczającym źródłem informacji na temat przedmiotu. W ich opinii treści kart przedmiotów są kompletne i wspomagają ich proces uczenia się. Karty przedmiotów zawierają wszelkie niezbędne informacje nt. zaliczenia przedmiotów, efektów

kształcenia, wymiaru godzin, literatury. Zamieszczone tam informacje pomagają studentom w wyborze modułów specjalnościowych.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci poinformowali, że prowadzący udostępniają materiały pomocnicze, np. dodatkowe arkusze ćwiczeniowe, literatura, które w ich opinii są bardzo przydatne.

W Uczelni istnieje kilka form mechanizmów motywujących studentów, którymi są stypendium rektora finansowane z Funduszu Pomocy Materialnej, nagroda i wyróżnienie Rektora, nagroda i wyróżnienie Dziekana i list gratulacyjny Rektora. Przy przyznawaniu stypendiów rektora brane są pod uwagę średnia ocen oraz osiągnięcia naukowe, sportowe i artystyczne. Natomiast przy przyznawaniu innych nagród i wyróżnień kryteria określają odpowiednio Rektor, Senat lub Rada Wydziału.

Przyznawanie pomocy materialnej odbywa się na zasadach opisanych w Regulaminie ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów oraz kryteriów i trybu jej udzielania w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Skierniewicach., którego kopię otrzymano podczas wizytacji.

Na podstawie dokonanej analizy stwierdzono, że zasady otrzymywania wszelkich świadczeń pomocy materialnej są przejrzyste i zrozumiałe dla studentów. Regulamin przyznawania pomocy materialnej został ustalony przez Rektora w porozumieniu z Samorządem Studenckim zgodnie z art. 186 pkt. 1 ustawy. Przyznawanie stypendiów należy do obowiązków Komisji Stypendialnej, w której większość stanowią studenci zgodnie z art. 177 ust. 3 Ustawy.

Studenci są zadowoleni z systemu opieki naukowej, dydaktycznej, materialnej i socjalnej na Wydziale Nauk Przyrodniczych i Technicznych. Studenci wszelkie skargi i zastrzeżenia mogą składać przez swoich starostów lub bezpośrednio do Dziekana Wydziału, a także w ramach badań ankietowych.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci pozytywnie ocenili proces kształcenia realizowany na wizytowanym kierunku. Nie mieli żadnych zastrzeżeń, co do systemu opieki naukowej, dydaktycznej, materialnej i socjalnej.

Uczelnia umożliwia udział studentom w wymianach międzynarodowych w ramach programu Erasmus+ i umów bilateralnych. Wszelkie informacje dotyczące procedury ubiegania się o udział w wymianie, wymagane dokumenty oraz informacje o ofercie można znaleźć na stronie internetowej jednostki. Dodatkowym wsparciem dla studentów w procesie ubiegania się o wyjazd jest pomoc ze strony Koordynatora ds. Wymiany ws. Erasmus, który jest dostępny na swoich dyżurach. Z uwagi na podjętą pracę oraz prowadzenie gospodarstw ogrodniczych przez studentów, nie są oni zainteresowani udziałem w wymianie. Natomiast Jednostka podejmuje działania mające na celu zachęcenie studentów przez organizowanie spotkań ze studentami z innych kierunków, którzy brali udział w wymianie.

Studenci kierunku ogrodnictwo mają możliwość kontaktu z otoczeniem społecznym i gospodarczym. Wydział Nauk Przyrodniczych i Technicznych współpracuje z Instytutem Ogrodnictwa oraz Stowarzyszeniem Łódzko-Mazowiecki klaster owocowo warzywny. Studenci mają możliwość odbywania praktyk w instytucjach współpracujących z Wydziałem oraz perspektywę zatrudnienia w nich. Ponadto Wydział zapewnia studentom udział w warsztatach, dodatkowych kursach i konferencjach.

Na Uczelni funkcjonuje Biuro Karier, które prowadzi wiele działań mających na celu aktywizację studentów w zakresie wchodzenia na rynek pracy. Działania te polegają na doradztwie zawodowym, pomocy w tworzeniu dokumentów aplikacyjnych do pracy, czyli CV oraz list motywacyjny. Ponadto na stronie internetowej można znaleźć bazę pracodawców, którzy współpracują z Biurem Karier oraz oferty pracy, staży i praktyk, z których studenci mogą korzystać. Studenci korzystają z usług Biura Karier głównie z uwagi na pomoc organizacyjną w zakresie pomocy przy organizacji praktyki zawodowej.

Władze Uczelni wspierają Samorząd Studencki, który podejmuje działania mające charakter

kulturalny jak i wspierający proces kształcenia. Przedstawiciele Samorządu Studenckiego pozytywnie ocenili współpracę z Władzami Jednostki jak i oferowane przez nich wsparcie.

W opinii studentów obecnych podczas spotkania ZO PKA działania podejmowane przez Wydział w kontekście stwarzania warunków do kontaktu z otoczeniem społeczno-gospodarczym są odpowiednie.

Uczelnia zapewnia odpowiednią opiekę dydaktyczną dla studentów z niepełnosprawnościami. Na Uczelni funkcjonuje Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych, który wspomaga studentów. Studenci mogą ubiegać się o pomoc asystenta, który pomaga w tworzeniu notatek. Studenci niepełnosprawni mogą się ubiegać o indywidualną organizację studiów. W Uczelni istnieje możliwość ubiegania się o stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych oraz zapomogę, co w opinii studentów jest wystarczające. Infrastruktura Wydziału Nauk Przyrodniczych i Technicznych jest w pełni przystosowana do potrzeb studentów z niepełnosprawnością ruchową przez windy i podjazdy.

Na podstawie dokonanej analizy należy stwierdzić, że Jednostka zapewnia studentom z niepełnosprawnościami wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia.

Godziny otwarcia dziekanatu, są dostosowane do potrzeb studentów, którzy pozytywnie ocenili kompetencje oraz kulturę pracowników tej jednostki. Dostęp do informacji na temat programu kształcenia i procedur toku studiów studenci mają zapewniony poprzez stronę internetową, portal internetowy Wirtualna Uczelnia i tablice informacyjne znajdujące się na korytarzach Wydziału. Znajdują się tam informacje dotyczące programu kształcenia i funduszu pomocy materialnej. Harmonogram roku akademickiego i sesji, plany zajęć oraz regulamin studiów są ogólnodostępne na stronie internetowej Uczelni.

Studenci obecni podczas spotkania z ZO PKA pozytywnie ocenili dostęp do informacji na temat programu kształcenia oraz funduszu pomocy materialnej.

3. Uzasadnienie

Jednostka zapewnia wsparcie w procesie uczenia się poprzez odpowiednią pomoc dydaktyczną, materialną i naukową. Prowadzący są dostępni dla studentów poza zajęciami w ramach godzin przyjęć. Zasady otrzymywania wszelkich świadczeń pomocy materialnej są przejrzyste i zrozumiałe dla studentów

Studenci kierunku „ogrodnictwo” mają możliwość skorzystania z programów wymiany zagranicznej. Wydział wspiera studentów w kontaktach z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz we wchodzeniu na rynek pracy poprzez współpracę z odpowiednimi placówkami. Jednostka w odpowiednim zakresie wspiera w procesie kształcenia studentów z niepełnosprawnościami. Obsługa administracyjna na Wydziale w opinii studentów jest kompetentna i spełnia ich oczekiwania.

4. Zalecenia

Brak zaleceń.

6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów

- 6.1 Jednostka, mając na uwadze politykę jakości, wdrożyła wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia umożliwiający systematyczne monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym w szczególności ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie, przy uwzględnieniu: *
- 6.1.1 projektowania efektów kształcenia i ich zmian oraz udziału w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, *
 - 6.1.2 monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania,
 - 6.1.3 weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, w tym zapobiegania plagiatom i ich wykrywania, *
 - 6.1.4 zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,
 - 6.1.5 wykorzystania wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia, *
 - 6.1.6 kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, oraz prowadzonej polityki kadrowej, *
 - 6.1.7 wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej,
 - 6.1.8 zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej oraz środków wsparcia dla studentów,
 - 6.1.9 sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia,
 - 6.1.10 dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach.

6.2. Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu.

1. Ocena – w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia (WSZJK) w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Skierniewicach zatwierdzony został na mocy Uchwały Senatu Uczelni ze stycznia 2012 r. w sprawie: *przyjęcia Uczelnianego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia*, a następnie zmieniony Uchwałą Senatu PWSZ z listopada 2015 r. Uchwała ta określiła cele i zakres działania oraz organizację funkcjonującego w Uczelni systemu zapewnienia jakości kształcenia. Zgodnie ze zmienionym dokumentem WSZJK obejmuje monitorowanie standardów akademickich, oceny: procesu kształcenia, jakości prowadzonych zajęć i warunków realizacji procesu kształcenia, dostępności informacji na temat kształcenia, mobilności oraz przygotowania studentów i absolwentów do funkcjonowania w warunkach współczesnego rynku pracy oraz angażowanie interesariuszy zewnętrznych Uczelni (w szczególności pracodawców w kształtowanie i doskonalenie procesu kształcenia zbieranie opinii absolwentów o przebiegu procesu kształcenia, a ponadto wypracowanie i doskonalenie instrumentów służących do realizacji powyższych zadań.

Strukturę WSZJK obejmuje ogół działań na rzecz jakości kształcenia, wynikających ze statutu Uczelni oraz innych dokumentów regulujących jej funkcjonowanie, podejmowanych przez społeczność akademicką Uczelni. Na czele struktury zarządzania jakością w PWSZ stoi Rektor, który pełni nadzór nad zapewnieniem jakości kształcenia w Uczelni. Strukturę ponadto tworzą m.in. Prorektor ds. Dydaktyki i Badań, Uczelniany Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia (UZdsZJK), Pełnomocnicy Rektora ds.: Jakości Kształcenia, Koordynacji Dydaktyki oraz Współpracy Akademickiej, Dziekani Wydziałów (w tym Wydziału Nauk Przyrodniczych i Technicznych-prowadzącego wizytowany kierunek „ogrodnictwo”), Wydziałowe Zespoły ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia (WZdsZJK), Dyrektorzy Instytutów (w tym Instytutu Nauk Przyrodniczych), Rady

Programowe (w tym Rada Programowa kierunku ogrodnictwo), Komisja ds. Oceny Nauczycieli Akademickich oraz Dział Obsługi Studenta i Biuro Karier.

Realizowana w Uczelni polityka jakości określona została zarówno w *Strategii rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach na lata 2017-2020* (uchwała Senatu PWSZ z grudnia 2016 r.), jak i w *Strategii rozwoju Wydziału Nauk Przyrodniczych i Technicznych na lata 2017-2020* (stanowiącej załącznik do Strategii Uczelni). Do strategicznych celów rozwoju WNPiT skorelowanych ze celami programowymi w ramach Strategii rozwoju Uczelni należą: stałe doskonalenie jakości i atrakcyjności kształcenia na Wydziale poprzez dostosowanie jego efektów do wymogów lokalnego i regionalnego rynku pracy; zwiększenie potencjału dydaktycznego i badawczego Wydziału, umiędzynarodowienie procesu kształcenia; wzmocnienie pozycji Wydziału; zwiększenie udziału kształcenia praktycznego, w tym praktyk zawodowych. Istotnym czynnikiem kształtującym politykę jakości Uczelni są również uchwały Senatu i Zarządzenia Rektora, w szczególności wdrażające projekty jakościowe rozwiązania systemowe.

Na kierunku „ogrodnictwo” wpływ na projektowanie efektów kształcenia mają zarówno interesariusze wewnętrzni (kadra dydaktyczna oraz studenci wizytowanego kierunku), jak i przedstawiciele otoczenia zewnętrznego. Zgodnie z obowiązującą Uchwałą Senatu w sprawie: *uszczegółowienia „Wytycznych w zakresie tworzenia i modyfikowania planów studiów i programów kształcenia” w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Skierniewicach*” podczas projektowania i modyfikacji programu kształcenia oraz założonych efektów kształcenia uwzględnia się dążenie do zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy (m.in. poprzez wykorzystanie wyników realizowanego przez Biuro Karier monitorowania kariery zawodowej absolwentów), dobre wzorce międzynarodowe i przykłady dobrych praktyk realizowanych w innych uczelniach, opinie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych oraz uzgodnienia środowiskowe.

Interesariusze wewnętrzni uczestniczą w projektowaniu efektów kształcenia poprzez swój udział w posiedzeniach Senatu, Rady WNPiT, Rady Instytutu Nauk Przyrodniczych, Uczelnianym oraz Wydziałowym Zespole ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Kierunkowe efekty kształcenia dla kierunku „ogrodnictwo” o profilu praktycznym zatwierdzone zostały Uchwałą Senatu Uczelni w maju 2013 r. Przedstawiciele studentów są obecni z prawem głosu w Senacie Uczelni i Radzie Wydziału. Liczba studentów w składzie tych organów jest zgodna odpowiednio z art. 61 ust. 3 oraz art. 67 ust. 4 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym. Z przedstawionych podczas wizytacji informacji wynika, iż Samorząd Studencki zaopiniował program i plan studiów wizytowanego kierunku.

Zgodnie z deklaracją Władz Wydziału wnioski i rekomendacje wynikające z Badania Losów Zawodowych Absolwentów (tuż po ukończeniu studiów i rok później) stanowią podstawę korekty i modyfikacji programów kształcenia.

W Uczelni wypracowane zostały także zasady współpracy z interesariuszami zewnętrznymi, które dotyczą m.in. działania Konwentu, Rady Programowej oraz Pełnomocnika Rektora. Skład będącego dla Uczelni organem opiniotwórczym Konwentu III kadencji Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach tworzy 24 przedstawiciele władz województwa łódzkiego, uczelni, instytucji i stowarzyszeń naukowych, zawodowych i twórczych oraz przedsiębiorstw, w tym liczne grono lokalnych przedstawicieli firm branży ogrodniczej oraz ekspertów w dziedzinie ogrodnictwa, w tym m.in. przedstawiciele największych producentów maszyn ogrodniczych i sadowniczych – firm Sfamasz i Hortmasz, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach oraz Lokalnej Grupy Działania „Gniazdo”. Do zadań Konwentu, jako ciała kolegialnego, społecznego i doradczego, jak wspomniano w opisie kryterium 3. należą m.in.: opiniowanie sprawozdania Rektora z działalności Uczelni, strategii Uczelni i jej zmian oraz „efektów kształcenia”, jak również wnioskowanie o uruchomienie nowych kierunków kształcenia powiązanych ze strategią regionu. Z informacji uzyskanych przez podczas wizytacji wynika, że Konwent wspiera

ponadto Wydział w organizacji wyjazdów na zajęcia terenowe studentów kierunku „ogrodnictwo”, pełni również istotną rolę w inicjowaniu współpracy oraz kreowaniu wizerunku Uczelni wśród interesariuszy zewnętrznych. Podtrzymywanie i rozwój kontaktów z interesariuszami zewnętrznymi należą również do obowiązków powołanego w PWSZ Pełnomocnika Rektora ds. współpracy środowiskowej i rozwoju zrównoważonego. Opinie sformułowane przez przedstawicieli współpracujących ściśle z Uczelnią Instytutów: Warzywnictwa oraz Sadownictwa i Kwaciarnictwa miały ponadto wpływ na utworzenie na kierunku „ogrodnictwo” specjalności pn.: *produkcja ogrodnicza oraz kształtowanie terenów zieleni*. Z informacji uzyskanych w trakcie oceny wynika również, że połowę składu powołanej w październiku 2013 r. Rady Programowej kierunku ogrodnictwo (RP) stanowią interesariusze zewnątrzni (przedstawiciele SGGW, Skierniewickiej Izby Gospodarcza, Instytutu Ogrodnictwa). Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi polega ponadto na współorganizacji studenckich praktyk zawodowych (parkach narodowych (Bolimowski Park Narodowy) w gospodarstwach: rolniczych, ogrodniczych, sadowniczych, warzywniczych, kwaciarskich, pszczelarskich i szkółkarskich, firmach handlowo-usługowych oraz zaopatrzenia rolniczego i ogrodniczego, zakładach przetwórstwa owocowo-warzywnego, centrach ogrodniczych, kwaciarni oraz jednostek samorządowych (urzędach gmin i miast) i nadleśnictwach) zajęć terenowych i wyjazdów studyjnych (również zagranicznych). Interesariusze m.in. współorganizują też szkolenia i konferencje, Festiwal Nauki, a ponadto zlecają projekty, m.in. projekt ogrodu sensorycznego wokół budynku Stowarzyszenia Wspólna Troska oraz ogrodu w przedszkolu katolickim w Skierniewicach – oba zaprojektowane przez studentów kierunku „ogrodnictwo”. PWSZ jest również członkiem Łódzko-Mazowieckiego Klastra Owocowo-Warzywnego.

Monitorowanie stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” prowadzone jest w ramach działań i procedur stosowanych dla realizacji założeń uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia, do którego celów należą m.in.: podnoszenie jakości kształcenia poprzez monitorowanie i usprawnianie organizacji procesu dydaktycznego oraz jakości kształcenia poprzez ocenę, analizę i doskonalenie programów, a także zakładanych efektów kształcenia. Rozwiązania stosowane w ramach monitorowania przewidują m.in. realizację procedur: ankietyzacji studentów, hospitacji zajęć dydaktycznych, podczas których oceniana jest zgodność tematyki zajęć z sylabusem i założonymi efektami kształcenia, monitorowania losów zawodowych absolwentów, mającej na celu pozyskanie informacji o osiągniętych efektach kształcenia i ich przydatności na rynku pracy, a także w ramach praktyk poprzez ankietyzację. System ponadto obejmuje systematyczne działania w zakresie: monitorowania standardów akademickich (polegające na analizie i ocenie: kadry dydaktycznej ze stosownym dorobkiem naukowym lub doświadczeniem zawodowym - skład minimum kadrowego analizuje i zatwierdza Dyrektor Instytutu Nauk Przyrodniczych, zgodności programów nauczania z założonymi efektami kształcenia, powstających prac dyplomowych – tematy prac dyplomowych zatwierdza na mocy uchwały Rada Wydziału NPiT, oraz innych wytworów pracy studentów, ze szczególnym uwzględnieniem ich samodzielnego przygotowania przez studentów), a także oceny procesu kształcenia (polegającej na przeglądzie, ocenie i aktualizacji m.in.: realizowanego programu kształcenia oraz zakładanych efektów kształcenia, planu studiów, programów poszczególnych przedmiotów, punktów ECTS, wymagań egzaminacyjnych oraz stawianych pracom dyplomowym oraz wymagań i zakresu egzaminu dyplomowego, a także charakterystyki absolwenta wizytowanego kierunku. Na kierunku systematycznie dokonuje się weryfikacji efektów kształcenia w odniesieniu do wszystkich przedmiotów oraz studenckich praktyk zawodowych. Bieżącej oceny stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia dokonują nauczyciele akademicki prowadzący zajęcia z danego przedmiotu poprzez analizę efektów pracy studenta w czasie trwania i po zakończeniu zajęć. Monitorowanie następuje również poprzez współpracę z interesariuszami zewnętrznymi np. poprzez wsparcie w

zakresie realizacji praktyki. Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że na wizytowanym kierunku w wyniku przeglądu sylabusów zalecono nauczycielom akademickim prowadzącym przedmiot ich regularną aktualizację w zakresie treści programowych z uwzględnieniem aktualnego stanu wiedzy oraz nowych pozycji literaturowych w celu właściwej realizacji zakładanych efektów kształcenia. Obecnie też w ramach działań doskonalących trwają prace nad usprawnieniem procesu aktualizacji sylabusów poprzez wprowadzanie modułu do tworzenia sylabusów w elektronicznym systemie stosowanym w PWSZ - Wirtualna Uczelnia. Monitorowanie realizacji efektów kształcenia podczas praktyk prowadzone jest poprzez ocenę postępów studenta opisanych w ramowym programie praktyk na podstawie wizytacji miejsca praktyki przeprowadzonej przez opiekuna praktyk w trakcie jej odbywania przez studenta, ankiety oceniającej praktykanta wypełnianej przez opiekuna praktyk w zakładzie pracy, a ponadto podpisanej przez kierunkowego opiekuna praktyk, analizy dokumentacji praktyki (Dziennika praktyk), a także oceny zgodności sprawozdania z odbytej praktyki z jej programem. Student jest zobowiązany dokumentować w Dzienniku praktyk wszystkie wykonywane podczas jej trwania czynności. Monitorowanie zakładanych efektów kształcenia odbywa się również podczas procesu dyplomowania poprzez ocenę prezentacji poszczególnych części pracy dyplomowej w trakcie seminariów dyplomowych oraz postępów stopnia realizacji i treści pracy dyplomowej przez jej opiekuna. Od 2016 r. (zgodnie z Zarządzeniem Rektora) wypełniana jest też Roczna samoocena jakości kształcenia na kierunku „ogrodnictwo”, w której Rada Programowa ocenia i formułuje rekomendacje w zakresie: ogólnej koncepcji kształcenia, programu kształcenia prawidłowości stosowania zasad punktacji ECTS, kadry dydaktycznej i prawidłowości realizacji zasad obowiązkowych praktyk studenckich, a także organizacji i warunków realizacji procesu kształcenia. Z rekomendacji zamieszczonych w raporcie rocznym m.in. wynika, że konieczna jest zmiana przypisania punktów ECTS za praktyki oraz postulowane zwiększenie naboru liczby studentów na kierunek, w tym uzyskanie zgody na prowadzenie studiów zgodnie z oczekiwaniami kandydatów wyłącznie w trybie niestacjonarnym.

Weryfikacja efektów kształcenia osiąganym przez studentów kierunku „ogrodnictwo” dokonywana jest za pomocą systemu ich weryfikacji unormowanego: Regulaminem studiów PWSZ w Skierniewicach, Uchwał Senatu: z czerwca 2015 r. dotyczącej *Regulaminu studenckich praktyk zawodowych*, z września 2015 r. w sprawie: *przyjęcia regulaminu sesji egzaminacyjnej* oraz Zarządzenia Rektora z września 2015 r. w sprawie *wprowadzenia Zasad Dyplomowania w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Skierniewicach*. W ramach przyjętych regulacji weryfikacji efektów kształcenia na wizytowanym kierunku dokonuje się poprzez zawarte w sylabusach poszczególnych przedmiotów odpowiednie formy i metody weryfikacji oceny efektów kształcenia. Sposoby oceniania prac zaliczeniowych, egzaminów, czy innych form weryfikacji zależne są od przedmiotu. Za jakość kształcenia w ramach przedmiotu odpowiada prowadzący przedmiot, podejmuje on również decyzję o wyborze metod weryfikacji, które wraz z zasadami oceny efektów kształcenia zamieszczone są w sylabusach przedmiotów. Weryfikacja osiąganym przez studentów efektów kształcenia prowadzona jest na etapach kształcenia obejmujących zajęcia dydaktyczne, poprzez egzaminy, zaliczenia, prace pisemne, projekty lub prezentacje, obserwację aktywności studenta (wypowiedzi), praktyki umożliwiające sprawdzenie efektów realizowanych podczas zajęć (hospitacja praktyk, ankieta oceniająca praktykanta, Dziennik praktyk, w tym autoprezentacja studenta, a także komisyjny egzamin z praktyk), proces dyplomowania (prace dyplomowe oceniane przez opiekuna i recenzenta oraz egzaminy dyplomowe) oraz rynek pracy i pracodawcy.

W celu weryfikacji oryginalności i samodzielności prac dyplomowych w Uczelni w styczniu 2013 r. wprowadzono system antyplagiatowy. Obecnie stosowana jest procedura antyplagiatowa zatwierdzona Zarządzeniem Rektora z września 2015 r. Stosowany program weryfikuje zapożyczenia, a stwierdzenie oryginalności pracy jest warunkiem niezbędnym do dopuszczenia pracy studenta do

egzaminu dyplomowego. Weryfikacji za pomocą systemu antyplagiatowego podlegają wszystkie prace dyplomowe, a z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że w ostatnim czasie w żadnej z poddanych prac nie wykryto nieuprawnionych zapożyczeń.

Potwierdzanie efektów uczenia się poza systemem studiów określone zostało Uchwałą Senatu z grudnia 2014 r. Zgodnie z postanowieniami ogólnouczelnianymi powołano komisję weryfikującą, w skład której wchodzi: Dziekan Wydziału, Dyrektor Instytutu Nauk Przyrodniczych (sprawujący nadzór merytoryczny nad procesem kształcenia) oraz nauczyciele akademicy prowadzący kształcenia na wizytowanym kierunku studiów. Podczas wizytacji ustalono, że Wydział jest przygotowany do realizacji ustalonych zasad, dotychczas brak jednak było kandydatów zainteresowanych potwierdzaniem efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów. Roli WSZJK nie można zatem obecnie w tym procesie ocenić.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia przewiduje wykorzystanie opinii absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia. Monitoring karier zawodowych absolwentów prowadzony jest w Uczelni przez Biuro karier (BK) w oparciu o Zarządzenia Rektora PWSZ z września 2015 r. w sprawie: *przyjęcia procedury monitorowania karier zawodowych absolwentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach*. Procedura badania obejmuje prowadzenie badania ankietowego bezpośrednio po ukończeniu studiów (w formie papierowej) oraz po roku (ankieta elektroniczna) od ukończeniu studiów. Raporty z badań obejmują cechy społeczno-demograficzne, aktualną sytuację absolwentów na rynku pracy, deklarowaną przydatność studiów oraz dalsze plany edukacyjne i zawodowe. Wyniki badań służą doskonaleniu oferty dydaktycznej oraz systemu zapewniania jakości kształcenia. Z raportów przedstawionych podczas wizytacji wynika, że przykładowo na wizytowanym kierunku zasugerowano zmiany dotyczące efektów oraz form kształcenia, w tym również: *„kontynuację wzmocnienia specjalistycznej wiedzy z zakresu ogrodnictwa osób pracujących w subregionie skierniewickim jako ważnego zadania w budowaniu potencjału i wysokiej jakości kadry na lokalnym rynku pracy.”* Na skutek rekomendacji wynikających z przeprowadzonych badań w latach 2012-2015 wprowadzono też i zmodyfikowano przedmiot *Planowanie i budowanie kariery zawodowej*, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z uruchamianiem działalności gospodarczej, rodzajów umów podpisywanych z pracownikami, popytu i podaży na rynku pracy oraz kluczowych kompetencji poszukiwanych przez pracodawców. Absolwenci dość wysoko ocenili wiedzę i umiejętności uzyskane w trakcie studiów (z zakresu autoprezentacji, podejmowania decyzji, komunikacji oraz umiejętności analitycznych), z wyjątkiem znajomości języków obcych, umiejętności informatycznych, oraz prac projektowych. Zgodnie z informacjami otrzymanymi podczas wizytacji wymienione wyżej kwestie mają być uwzględnione w modyfikacji treści kształcenia na kierunku. Na podstawie uzyskanych wyników ankiet i informacji zwrotnych z rynku stwierdzono, że większość ankietowanych absolwentów (86 %) pracuje zawodowo lub kontynuuje naukę na poziomie studiów II st. na kierunku „ogrodnictwo” lub pokrewnym (np. rolnictwo), przy czym prawie 60% absolwentów pracuje we własnych gospodarstwach rodzinnych (rolnych, ogrodniczych, sadowniczych). Wyniki badań omawiane są na posiedzeniu Senatu Uczelni.

Obowiązujący w Uczelni i stosowany na Wydziale Nauk Przyrodniczych i Technicznych WSZJK obejmuje ocenę jakości kadry prowadzącej zajęcia dydaktyczne, jak i wspierającej proces kształcenia. Podstawowymi elementami prowadzonej polityki kadrowej w obszarze kształtowania jakości dydaktyki na kierunku „ogrodnictwo” należą: właściwy dobór kadry naukowo-dydaktycznej, prawidłowość przydzielania nauczycielom akademickim zadań dydaktycznych i zgodności tematyki tych zadań z ich specjalnością naukową lub dorobkiem praktycznym, monitorowanie jakości procesu

dydaktycznego poprzez system ankietyzacji i hospitacji, ocena okresowa nauczycieli oraz motywowanie rozwoju oraz promowanie i nagradzanie pracowników czynnie włączających się w proces podnoszenia jakości kształcenia.

Ocena jakości kadry realizowana jest jak wspomniano wcześniej poprzez: pozyskiwanie opinii studentów o prowadzących zajęcia w drodze ankietyzacji, hospitacje zajęć oraz ocenę okresową pracowników. Kwestie te normują przede wszystkim założenia uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia, ale też inne regulacje ogólnouczelniane podjęte przede wszystkim w formie Uchwał Senatu oraz Zarządzeń Rektora PWSZ.

Ankietyzacja studentów przeprowadzana jest cyklicznie. Co semestr prowadzona jest ankietyzacja oceny prowadzonych zajęć (w formie elektronicznej - dotyczy wszystkich zajęć oraz osób prowadzących je w danym semestrze), natomiast ocena satysfakcji studenta prowadzona jest raz w roku (w formie papierowej). Dziekan informuje prowadzącego zajęcia oraz dyrektora Instytutu o wynikach oceny w ciągu miesiąca od jej dokonania. Ważnym elementem oceny jakości procesu dydaktycznego są również hospitacje zajęć obejmujące wszystkich nauczycieli dydaktycznych. Hospitacje prowadzone są za pomocą *arkusza hospitacji* zgodnie z semestralnymi planami zatwierdzonymi przez Dyrektora Instytutu Nauk Przyrodniczych. Z każdej hospitacji osoba hospitująca zajęcia sporządza *Protokół z kontroli zajęć dydaktycznych*. Negatywne wyniki ankiet poszczególnych prowadzących z założenia skutkują rozmowami, przeprowadzeniem hospitacji zajęć, ale również rozwiązaniem stosunku pracy. Na kierunku „ogrodnictwo” brak było jednak takich sytuacji.

Okresowa ocena nauczycieli akademickich obejmuje wszystkich nauczycieli akademickich w zakresie działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej. Dokonywana jest przez Komisję ds. Oceny Nauczycieli Akademickich. Wyniki ankiet prowadzonych zajęć oraz hospitacji zajęć wykorzystywane są podczas oceny okresowej, ale też w procesie awansowania nauczycieli akademickich. Arkusze oceny brane są również pod uwagę w systemie motywacyjnym kadry, stwierdzono też skuteczność oceny okresowej jako mechanizmu weryfikacji kadry. Dostęp do wyników ankiety i hospitacji mają Władze Rektorskie, Dziekan Wydziału, osoby przez niego upoważnione oraz bezpośredni przełożony pracownika. Wyniki ankietyzacji nie są jednak znane studentom.

W trakcie wizytacji ustalono, że ocena kadry jest przedmiotem dyskusji odpowiednich ciał uczelnianych i wydziałowych m.in. UZdsZJK, WZdsZJK oraz Rady Wydziału w związku z rocznym podsumowaniem działania WSZJK.

Realizowana projakościowa polityka kadrowa obejmuje również, oprócz kadry dydaktycznej pracowników administracyjnych. Praca Biura Karier i Dziekanatu oceniona została za pomocą ankiety satysfakcji studentów w skali 1-7 na 6, natomiast Biblioteki i Kwestury na 5.

Na wszystkich kierunkach prowadzonych w Uczelni, w tym na wizytowanym kierunku „ogrodnictwo” poprzez proces ankietyzacji prowadzi się badania opinii studentów dotyczące nauczycieli akademickich. Ocenie podlegają wszyscy nauczyciele prowadzący zajęcia na kierunku. Ocena zajęć dydaktycznych przez studentów dokonywana z zachowaniem anonimowości i poufności badań. Raporty zawierające indywidualne oceny nauczycieli akademickich pozwalają diagnozować nieprawidłowości oraz podejmować działania wyjaśniające i naprawcze. Student wypełnia kwestionariusz ankiety odnosi się do sformułowanych przez Uczelnię 9 pytań zamkniętych, w uwagach znajduje się też miejsce na wypowiedź otwartą. Każdy ankietowany nauczyciel akademicki ma po zakończeniu ankietyzacji dostęp do wyników ankiet dotyczących oceny prowadzonych przez siebie zajęć. W przypadku sformułowanych przez studentów uwag krytycznych do realizacji procesu kształcenia dokonywana jest przez kierownika jednostki analiza przyczyn oraz prowadzone rozmowy mające na celu zwiększenie zaangażowania nauczycieli akademickich w pracę dydaktyczną, a ponadto

podejmowane są działania naprawcze takie jak hospitacja czy zmiana w obsadzie zajęć. Na podstawie informacji otrzymanych w trakcie wizytacji można stwierdzić, że nauczyciele akademicki na kierunku „ogrodnictwo” oceniani są przez studentów wysoko. Mimo, iż udział studentów w ankietyzacji jest niewielki brane pod uwagę są wszystkie opinie. Opinie studentów weryfikowane są także podczas hospitacji. Wyniki ankietyzacji uwzględnia się w okresowej ocenie nauczycieli akademickich, mają również wpływ na obsadę kadrową zajęć dydaktycznych, wspierają w monitorowaniu obciążeń dydaktycznych oraz w prowadzeniu polityki kadrowej. Studenci mają ponadto możliwość bezpośredniego formułowania opinii do Władz Wydziału lub poprzez ich udział w ciałach kolegialnych: Radzie Wydziału Nit, WZdsZJK, czy Samorządzie Studenckim.

Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że studenci wysoko oceniają nauczycieli akademickich oraz realizowany przez nich proces kształcenia.

Do celów określonych w uczelnianym systemie zapewnienia jakości kształcenia należą m.in.: wspieranie stałego rozwoju studentów oraz mobilności studentów i absolwentów, internacjonalizacji kształcenia oraz kształtowania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, umożliwiających funkcjonowanie w warunkach współczesnego rynku pracy. Zgodnie z założeniami uczelnianego WSZJK ocena jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych oraz warunków realizacji procesu kształcenia dotyczy m.in. infrastruktury dydaktycznej (sal wykładowych, seminaryjnych, ćwiczeniowych i laboratoriów), liczebności studentów w grupach, organizacji zajęć i ich rozkładów, dostępu do pomocy dydaktycznych (podręczniki, skrypty), dostępu do kadry dydaktycznej lub jednostek odpowiedzialnych za bieżącą obsługę procesu kształcenia, wyposażenia biblioteki, czytelnicy oraz dostępu do komputerowych baz danych. Ocena jakości prowadzonych zajęć oraz pozostałych aspektów organizacji procesu dydaktycznego wspomagana jest przez anonimowe ankiety wypełniane przez studentów Uczelni, w tym wizytowanego kierunku „ogrodnictwo”. W odpowiedzi na zgłaszane przez studentów sygnały m.in. zdiagnozowano w Uczelni potrzebę reorganizacji godzin zajęć dydaktycznych. Wynikiem tego było wprowadzenie Zarządzeniem Rektora z czerwca 2016 r. nowego systemu organizacji godzin, w których odbywają się zajęcia dydaktyczne.

Monitorowanie infrastruktury dydaktycznej i socjalnej oraz wyposażenia Uczelni, WNPiT i Instytutu Nauk Przyrodniczych, które służą osiągnięciu przez studentów założonych efektów kształcenia odbywa się systematycznie. Celem monitoringu jest ocena dostosowania infrastruktury dydaktycznej do potrzeb prowadzonego kształcenia. Wyposażenie pracowni, zasobów bibliotecznych jest sukcesywnie uzupełniane w zależności od potrzeb zgłaszanych przez kadrę dydaktyczną wizytowanego kierunku. Na uwagę zasługuje działający z powodzeniem od kilku lat na terenie PWSZ Ogród Dydaktyczny, który jest wykorzystywany przez studentów wizytowanego kierunku do zdobywania praktycznych umiejętności zawodowych. Uczelnia korzysta też z bazy dydaktycznej (pracowni, laboratoriów i pól doświadczalnych) oraz księgozbioru Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach.

Studenci mają możliwość oceny zasobów materialnych tylko przez swoich przedstawicieli w samorządzie studenckim, którzy ewentualne uwagi przekazują bezpośrednio do Władz Wydziału. Podczas spotkania z ZO PKA studenci poinformowali, że bazę dydaktyczną oceniają bardzo dobrze i nie czują potrzeby wyrażania opinii na ten temat, więc nie korzystają z ww. możliwości dot. oceny bazy dydaktycznej.

Wspieraniu w podnoszeniu realizacji efektów kształcenia przez studentów wizytowanego kierunku służą też organizowane w Uczelni krajowe i zagraniczne wyjazdy studyjne (np. „Tulipanowa Holandia” – ogrody botaniczne, miejskie i uniwersyteckie w Holandii, „Czechy-Austria” – historyczne założenia ogrodowe Czech i Austrii, „Historyczne ogrody i ochrona przyrody północnych Niemiec” oraz „Zieleń w przestrzeni miejskiej na przykładzie Barcelony”), a także działające przy Instytucie NP studenckie koła naukowe: Studenckie Koło Ogrodników oraz Studenckie Koło Ochrony

Przyrody.

System wsparcia określony jest w przepisach wewnętrznych (m.in. w *Regulaminie studiów* oraz w *Regulaminie ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów oraz kryteriów i trybu jej udzielania w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Skierniewicach*, który został pozytywnie zaopiniowany przez Samorząd Studencki). Zasady dotyczące otrzymywania stypendiów i zapomóg zamieszczone zostały na stronie internetowej Uczelni w zakładce 'dla studenta'.

Studenci mogą także korzystać z pomocy Biura Karier, które udziela pomocy studentom i absolwentom w wejściu na rynek pracy. BK współorganizuje praktyki zawodowe, a także, z uwagi na to, że pracownicy Biura są z wykształcenia doradcami zawodowymi - szkolenia studentów obejmujące uzyskiwanie umiejętności wchodzenia na rynek pracy.

Funkcjonujący w Uczelni, a tym samym na wizytowanym kierunku „ogrodnictwo” WSZJK uwzględnia gromadzenie, analizowanie i dokumentowanie działań dotyczących zapewnienia jakości kształcenia. Jednym z założeń funkcjonującego w PWSZ wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest gromadzenie, przetwarzanie, wykorzystywanie informacji na temat kształcenia, które dokonywane jest na trzech poziomach: uczelnianym, wydziałowym oraz najściślej związanym z kierunkiem studiów- instytutowym. W Uczelni obowiązuje Zarządzenie Rektora PWSZ z czerwca 2016 r., na podstawie którego co roku dokonuje się rocznej samooceny jakości kształcenia na kierunkach studiów prowadzonych w Uczelni. Zgodnie z powyższym dokumentem powoływany jest zespół roboczy złożony z członków Rady Programowej kierunku „ogrodnictwo”, który przeprowadza samoocenę oraz opracowuje raport według określonego wzoru, a także przekazuje przygotowany raport samooceny do dziekana WNPiT. Osoba odpowiedzialną za powyższe działania jest Dyrektor Instytutu Nauk Przyrodniczych. Następnie Dziekan WNPiT przekazuje zbiorcze zestawienie dotyczące oceny stanu zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale do Prorektora ds. Dydaktyki i Badań oraz do wiadomości Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia. Pracami nad doskonaleniem jakości w Uczelni i na Wydziale zajmują się ponadto UZdsZJK, WZdsZJK oraz Rada Wydziału PiT. Podczas wizytacji przedstawiono dokumentację ilustrującą zakres prac ciał koleżeńskich działających w ramach WSZJK zarówno na poziomie Uczelni, jak i Wydziału i Instytutu. Na posiedzeniach Rady Wydziału zatwierdzana jest tematyka prac dyplomowych, ocena wyników ankiet studenckich i absolwentów, ocena struktury ocen sesji egzaminacyjnych, analiza i ocena programu kształcenia oraz efektów kształcenia. Struktura WSZJK umożliwia dwukierunkowy przepływ informacji dotyczących działań pro jakościowych. Dokumentacja w zakresie zapewnienia jakości kształcenia, gromadzona w wersji elektronicznej i papierowej analizowana jest przez WZdsZJK, a na poziomie ogólnouczelnianym przez UZdsZJK. Zgodnie z wytycznymi co najmniej raz w roku posiedzenia Rady Wydziału poświęcone są zagadnieniom związanym i zgromadzonym w wyniku stosowania Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Raporty roczne omawiane są na posiedzeniach Senatu Uczelni.

Szczegółowe ogólnouczelniane zasady weryfikowania i dokumentowania efektów kształcenia zatwierdzone zostały Zarządzeniem Rektora Uczelni z kwietnia 2015 r. Dokumentacja ilustrująca proces kształcenia i związana z systematycznym monitorowaniem postępów w osiągnięciu przez studentów efektów kształcenia (m.in. prace etapowe, projektowe, sprawdziany oraz zaliczenia końcowe) gromadzona jest i udostępniana przez nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia. Z informacji uzyskanych w trakcie wizytacji wynika, że prace w większości gromadzone są przez ok. 6 m-cy od dnia zakończenia semestru, natomiast: zielniki, zbiory nasion lub okazy fauny wykorzystywane są w dalszej pracy dydaktycznej.

Analizowana, gromadzona i uporządkowana dokumentacja dotycząca zapewnienia jakości kształcenia tj.: raporty i sprawozdania m.in. z procesu monitorowania stopnia osiągnięcia efektów

kształcenia, ankietyzacji, czy hospitacji dokumentacja uwzględnia wnioski i rekomendacje dotyczące zapewnienia i doskonalenia procesu kształcenia. Sporządzane analizy przekazywane są przez podejmujące działania projakościowe i realizujące procedury poszczególne podmioty do oceny Władz WNPiT oraz Uczelni, zgodnie ze strukturą zarządzania procesem zapewnienia jakości kształcenia.

Zgodnie z założeniami WSZJK w PWSZ jednym z celów uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest dostarczanie informacji umożliwiających usprawnianie zarządzania procesem kształcenia na Uczelni. Ocena dostępności informacji na temat kształcenia obejmuje monitorowanie wykorzystywanych przez Uczelnię sposobów komunikowania oferty kształcenia oraz informacji na temat warunków realizacji procesu kształcenia. Regulacje wewnętrzne zobowiązują Jednostki organizacyjne Wydziału do przekazywania aktualności dotyczących procesu dydaktycznego.

Dostęp do planów zajęć, organizacji roku akademickiego oraz informacji o procesie kształcenia i organizacji toku studiów dla wszystkich prowadzonych w Państwowej Wyższej szkole zawodowej w Skierniewicach, w tym wizytowanego kierunku „ogrodnictwo” jest właściwy, a zapewniony został przede wszystkim poprzez stronę internetową Uczelni. W zakładce ‘system jakości kształcenia’ znajdują się szczegółowy opis uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia, natomiast ‘dla studentów’ oprócz aktualnych informacji związanych z każdym z prowadzonych w uczelni kierunków studiów, również informacje ogólne, potrzebne wszystkim studentom, a dotyczące m.in. rozkładów zajęć, planów studiów, dyplomowania (zasady dyplomowania, tematy prac dyplomowych, zagadnienia na egzamin inżynierski), konsultacji i dyżurów, terminów egzaminów i zaliczeń, opiekunów roku, pracy Dziekanatu, Biblioteki, Biura Karier, Stypendiów i zapomóg, pomocy dla studentów niepełnosprawnych, domu studenta, regulaminów i innych ważnych dokumentów oraz organizacji roku akademickiego. Uczelnia posiada zintegrowaną sieć komputerową, a część informacji związana z organizacją i przebiegiem studiów zamieszczania jest na portalu społecznościowym facebook.

Wszyscy studenci informowani są też na pierwszych zajęciach z każdego przedmiotu o wymaganiach, jakie muszą spełnić, aby uzyskać zaliczenie. Ze studentami kierunku „ogrodnictwo” odbywają się ponadto co roku spotkania informacyjne związane z przebiegiem procesu kształcenia, m.in.: na początku roku akademickiego dla studentów pierwszego roku (związane z głównymi obszarami funkcjonowania na Uczelni, obowiązkowe szkolenie z praw i obowiązków studenta (organizowane przez Uczelnianą Radę Samorządu) oraz obowiązkowe spotkanie informacyjne dotyczące organizacji i realizacji obowiązkowych praktyk studenckich (organizowane przez Biuro Karier), ponadto od grudnia do maja kolejnego roku cykl spotkań organizacyjnych w ramach przygotowań do kolejnych edycji Festiwalu Nauki; w semestrze letnim spotkania związane z organizacją i przebiegiem cyklicznych zagranicznych wyjazdów studyjnych, adresowanych do studentów i kadry dydaktycznej kierunku ogrodnictwo.

Część informacji dotyczących toku studiów znajduje się też na tablicach ogłoszeń znajdujących się w budynku Uczelni. Zgodnie z wytycznymi WSZJK informacje na temat kształcenia powinny być dostane wszystkim zainteresowanym zarówno w wersji drukowanej (katalogi, informatory, ulotki, plakaty, wydawnictwa dydaktyczne), jak i elektronicznej (Internet).

Nadzór nad systemem zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” sprawuje Dziekan i Dyrektor Instytutu.. Wydział w prowadzeniu systematycznej oceny jakości kształcenia wykorzystuje narzędzia wynikające ze stosownych uchwał Senatu, ustalającego procedury funkcjonowania systemu wraz z rodzajami ankiet, metodyką ich przeprowadzania, opracowywania i publikowania. W procesie projektowania i zatwierdzania efektów kształcenia uczestniczyli pracownicy dydaktyczni i studenci, jak również interesariusze zewnętrzni. Zakres badań obejmuje: projektowanie programów, stopień osiągnięcia efektów kształcenia, organizację studiów i

wsparcie studentów, ocenę kadry, wykorzystanie zasobów materialnych, dostęp do informacji. Efektem badań jest m.in. doskonalenie programu kształcenia, w tym m.in. treści przedmiotów, realizacji praktyk zawodowych oraz współudział w formułowaniu tematyki badań wchodzących w zakres pracy dyplomowej. Monitorowanie jakości kształcenia odbywa się na bieżąco poprzez system analiz sylabusów, prac etapowych, egzaminów, prac dyplomowych, ankiet studenckich i absolwentów.

O właściwym funkcjonowaniu systemu świadczą m.in. korekty w planach studiów, sylabusów poszczególnych przedmiotów, dostosowanie organizacji zajęć dydaktycznych do potrzeb studentów i wymagań procesu dydaktycznego. W modyfikowaniu programu kształcenia wykorzystuje się informacje pozyskane z badań ankietowych absolwentów kierunku. Struktura zarządzania procesem dydaktycznym jest formalnie zdefiniowana i przejrzysta oraz spełnia swoje zadania. Wypracowano odpowiednie mechanizmy weryfikacji zgodności programu kształcenia z założonymi efektami kształcenia oraz jego prawidłowej realizacji. W procesie tym czynnie uczestniczą interesariusze zewnętrzni.

3. Uzasadnienie

Zdaniem Zespołu Oceniającego wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia w państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Skierniewicach oraz na Wydziale Nauk Przyrodniczych i Technicznych obejmuje istotne aspekty mające wpływ na jakość kształcenia. Zakres i systematyczność ocen efektów kształcenia w ramach działania Systemu oraz przedmiotów je realizujących prowadzi do ich doskonalenia. Wydział zapewnia interesariuszom wewnętrznym i zewnętrznym udział w procesie projektowania efektów kształcenia jak i dokonywania ich zmian.

Monitorowanie stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia służy do doskonalenia procesu kształcenia. Monitorowanie oraz przegląd zakładanych efektów kształcenia prowadzony jest systematycznie w ciągu roku akademickiego. Proces weryfikacji osiągnięcia efektów kształcenia jest prowadzony przez nauczycieli akademickich na wszystkich formach i rodzajach zajęć dydaktycznych oraz metodami zapewniającymi skuteczną weryfikację stopnia osiągnięcia tych efektów. W ramach działań systemowych zapobiega się plagiatom i wspomaga ich wykrywanie. Jednostka wykorzystuje wyniki monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia. W ramach przyjętych rozwiązań systemowych weryfikuje się prawidłowość polityki kadrowej poprzez ocenę kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia. Polityka kadrowa jest realizowana jest poprzez systematyczne analizowanie stanu kadry i potrzeb w tym zakresie. Stosowane są ankiety oceniające nauczycieli na wszystkich poziomach studiów oraz prowadzone są hospitacje zajęć dydaktycznych, co umożliwi regularne monitorowanie jakości procesu dydaktycznego. Wyniki tych ocen są brane pod uwagę przy obsadzie zajęć w kolejnych cyklach kształcenia.

Na Wydziale podejmowane są działania służące pozyskiwaniu informacji w zakresie monitorowania warunków kształcenia i organizacji studiów, oraz środków wsparcia dla studentów. Realizowana jest także polityka informowania studentów o efektach kształcenia oraz innych istotnych dla procesu dydaktycznego elementach. W Jednostce dokonywane są systematyczne analizy m.in. na podstawie wniosków wynikających z ankiet oraz hospitacji. Stworzono narzędzia umożliwiające monitorowanie i okresową oceny działania Systemu, opracowywane są też propozycje działań pro jakościowych. Zdaniem Zespołu Oceniającego funkcjonujący w Uczelni i na WN PiT wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia tworzy strukturę pozwalającą na budowę kultury jakości na kierunku na wizytowanym kierunku oraz stwarza warunki dla zapewnienia systematyczności przeprowadzanych ocen i analiz osiągniętych efektów kształcenia, stanowiących podstawę doskonalenia programu kształcenia.

4. Zalecenia

Zdaniem Zespołu oceniającego wskazane byłoby:

- zintensyfikowanie udziału studentów w procesie ewaluacji, a tym samym w ocenie i doskonaleniu realizacji procesu kształcenia;
- poprawa działań informacyjnych związanych z systemem zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia poprzez zamieszczanie np. na stronach internetowych m.in. rocznych raportów z działania WSZJK i ocen wpływu Systemu na jakość kształcenia.

Odniesienie się do analizy SWOT przedstawionej przez jednostkę w raporcie samooceny, w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez zespół oceniający PKA

Wydział prawidłowo identyfikuje mocne i słabe strony swojej aktywności. Do ważnych atutów kształcenia zaliczyć należy położenie Uczelni w „zagłębiu ogrodniczym”, możliwość korzystania z bazy i kadry naukowej Instytutu Ogrodnictwa, SGGW, program kształcenia pozwalający na nabycie praktycznej wiedzy i umiejętności w zakresie ogrodnictwa, przydatnej w pracy zawodowej, małe grupy studenckie w ramach poszczególnych roczników, pozwalające na większą indywidualizację procesu kształcenia oraz duże możliwości odbywania bardzo dobrze określonych praktyk zawodowych blisko miejsca zamieszkania. Warto zaznaczyć też rozwinięte na wielu płaszczyznach kontakty z pracodawcami, które przekładają się na bieżącą korektę programu kształcenia. Do negatywnych stron działania Wydział zalicza m.in. niewielkie zainteresowanie studiami stacjonarnymi, zazwyczaj związane z koniecznością łączenia pracy w gospodarstwie ze studiami, skuteczną konkurencję w postaci niepublicznej szkoły wyższej, prowadzącej także kierunek „ogrodnictwo”, co zdaniem władz Uczelni jest wynikiem nierównego traktowania uczelni publicznych i niepublicznych w zakresie proporcji studentów uczestniczących w różnych formach kształcenia (studia stacjonarne i niestacjonarne).

Przedstawiona w Raporcie samooceny analiza SWOT właściwie identyfikuje silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla kształcenia na kierunku „ogrodnictwo” w PWSZ w Skierniewicach. Na podstawie przeprowadzonej wizytacji należy stwierdzić, że dodatkowo do słabych stron funkcjonowania kierunku Uczelnia powinna zaliczyć stopień umiędzynarodowienia procesu kształcenia i brak wdrożenia programu MOSTAR.

Dobre praktyki

Za dobrą praktykę można uznać bardzo dobre kontakty Wydziału PWSZ w Skierniewicach z otoczeniem społeczno- gospodarczym w regionie. Współpraca przekłada się m.in. na systematyczną modyfikację programu kształcenia, zgodnie z sugestiami pracodawców oraz duże zaangażowanie pracodawców w kształcenie praktyczne w ramach praktyk zawodowych. Jednym z interesariuszy jest Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, który udostępnia do procesu dydaktycznego wyspecjalizowaną bazę, której PWSZ nie byłaby w stanie stworzyć.

Dobłą praktyką jest realizacja wielu prac dyplomowych w Instytucie Ogrodnictwa, gdzie studenci mają możliwość zetknięcia się z najnowszymi technologiami stosowanymi w ogrodnictwie oraz ze specjalistyczną aparaturą, co właściwie przygotowuje do podjęcia badań naukowych.

Kolejnym przykładem dobrej praktyki jest wykorzystywanie ankiet losów absolwentów do modyfikacji programu kształcenia.